

Lammmas & vuohi

5/2014

Oxfordien vaiheet ylä- ja alamäessä

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Pässiasemalle
vihdoin luvat

Tukiudistus luo
mahdollisuuksia

Talja voi suojata
astmalta

PRO
Agria

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo 65 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampilankaa.

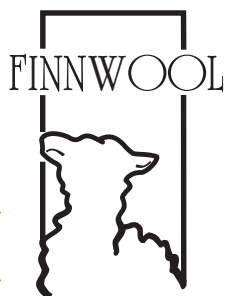
Villat meille - langat teille

Tuo villat meille omaeräkehuuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

TARJOUKSIA

Tehtaanmyymälässämme myös paljon tarjoushintaisia tuotteita. Ajankohtaista tietoa tarjouksista löydät kotisivuiltamme ja Facebookista.

Pirtin Kehräämö

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Vastavirtaan

Lammassektorin noususuhdannetta on ounasteltu jo pitkään. Tilamäärän lasku on muista maatalouden tuotantosuunnista poiketen tahtunut hienoiseksi kasvuksi, kun eläkkeelle siirtyneiden ja muuten tuotannosta luopuneiden tilalle on tullut uusia lampureita.

Myös teurastamot ovat viestineet pääsääntöisesti karitsojen teuraslinjoilla. Uuhikaritsat ovat siis jääneet kasvattamaan tuotantoa. Tänä syksynä lammasteurastamot vaikuttavat olevan aiempaa kiireisempiä siitäkin huolimatta, että uusia teurastamoita on avattu.

Viime Lammas & vuohi -lehdessä esittelyssä ollut Maatalouden tulevaisuudennäkymät -kyselytutkimus muutti luvuiksi sen, mikä on ollut silmin ja korvin aistittavissa. Lammastalous on tällä hetkellä voimakkaassa kasvussa, ja vauhti vaikuttaa vain kiihtyvän.

Viljelijät kertoivat vuoteen 2020 luotaavista aikeistaan. Vastausten perusteella karitsanlihantuotanto tulee jopa kaksinkertaistumaan seuraavan viiden vuoden kuluessa. Myös uuhimäärä nousee noin puolella nykyisestä. Muista maatalouden tuotantosuunnista 170 tilaa suunnittelee vaihtavansa tuotantosuuntaa lammastalouteen. Lammas-todella ui nyt vastavirtaan.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 29 Lehdistön kertomaa
- 46 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 42 Kilinlihalle saattaisi olla kysyntää
- 44 Vuohista iloa vanhuksille

ARTIKKELIT

- 9 Uudet tuet apuna alan kasvussa
- 12 Texel the Great
- 14 Lampaantalja allergioiden ehkäisijänä

- 16 Lammas- ja vuohjalostuspäivät Ilmajoella
- 18 Oxford down ja oxford up
- 24 Akuuttien tartuntatautien ehkäisy lammastilalla
- 26 Korvaamattoman tärkeä ternimaito
- 30 Villat omin käsin langoiksi
- 31 Lisäaineetonta makkaraa omista eläimistä
- 34 Pesukonehuovutetut lapaset
- 35 Maatilan joulurauhaa
- 36 Douganhill – skotlantilainen jalostuslampola
- 40 Värien juurilla Pariisissa

Lammas

Lammas.
Se on kyl ihmelise monimuatone elukka.
Se on suur tai piän.
Sil on villa taik se tiputta sen ite.
Pullioit ja kuikeloit, kiharoit ja piikkisuari, valkosi ja färilisi.
Se anta nahkoi ja villa, maito ja sarvi taik sen voi kokonas vaa syrä.
Se kiipee kalliol ja syä puitte lehre, teke maisemast kauni.
Se napsii rannast ruako ja pelasta Itämere.
Se voi mennä vaa omas laumas taik se voi ol ku koira. Ihmise kaveri.
Se katto sua silmi, se viä syräme.
Älkkä kukka ikin hävekkö oma lammastas.
Oma rotu tai oma miksaustas.
Eres suvust kokonas tuntematont.
Älkä myäskä panko omatas muite yläpual.
Olka sivistynei, älkä juntei.
Kosk yksi kukka ei ol mittä. Yhres me selvitä kaikest.
Meil on voimavaran tää upee elukka.
Kerrottaa siit muilki.

*Katja Sikka
lampuri, Sikka Talu*

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276
Toimituksen osoite:
Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
Riikka Miiikkulainen
Puh. 040 673 4179
riikka.miiikkulainen@proagria.fi

Toimituskunta:
Tapio Rintala
Petri Leinonen
Timo Heikkilä
Sebastian Nurmi
Kaarin Knuutila
Juha Annala
Helinä Leppänen

Kansikuva:
Jari Sirola
Pikkukuvat:
Pia Parikka
Erik Fallenius

Seuraava lehti 23.2.2015
Aineistot 16.1.2015
mennessä.

Outi Sirola luopuu MTK:n lammassaoston puheenjohtajuudesta ja palaa täysipainoisesti oxford down -laumansa pariin.

Tilinpäätöksen aika

Kun miettii aikaa eteenpäin, kymmenen vuotta tuntuu kovin pitkältä, mutta taaksepäin katsottuna tulee vain ihmetelleeksi kuinka nopeasti aika onkaan kulunut. Tämän kymmenen vuoden jakso minulla on ollut ilo ja kunnia toimia MTK:n lammassaostossa, siitä seitsemän viimeistä vuotta puheenjohtajana. Kun tulin lammassaostoon oli takana useita synkkiä vuosia, joiden aikana koko lammastalouden tulevaisuus oli vaakalaudalla. EU:n liittyminen kohteli erityisesti lammassektoria ankaralla kädellä; uuhimäärä romahti 90-luvun alun runsaasta 150 000:sta muutamassa vuodessa lähes kolmasosaan, lihantuotanto ja myös kulutus aleni samassa suhteessa, karitsanlihanhinta mateli pohjalukemissa ja tuonti Uudesta-Seelannista kiihdytti nollasta sataan. 2000-luvun alussa alalla vallitsi suuri epätietoisuus ja alakulo. Muistan elävästi eräät SLY:n lammaspäivät, joissa *Tuomo Kankkunen*, jonka pestin perin lammassaostossa, totesi rohkaisevasti: ”Näistä notkoista nousemme vielä”. Tämän nousuprosessin käynnistivät itse asiassa kuluttajat ja alati lisääntyvät ruokaohjelmat ja -lehdet. Lampaan- ja karitsanlihan kulutus lähti 2004–2005 huimaan nousuun, onneksi tuonti pystyi vastaamaan tähän kasvuun, sillä kotimainen tuotanto kaivoi vielä lähtökuoppiaan. Mutta lähtölaukaus lammassektorin nostamiseksi suosta oli tapahtunut!

”Lammassektori onnistui siinä, missä moni muu on epäonnistunut: Laadimme sektorille oman näköisen ja konkreettisen strategian, johon koko ala oli valmis sitoutumaan.”

Lammassaosto ryhtyikin silloisen puheenjohtajan Dick Sjöblomin johdolla ripeästi toimeen ja laati taustaselvityksen, jossa käytiin läpi lammastalouden sen hetkinen tilanne ja kartoitettiin keskeiset kehittämissuunnat. Tämä loi hyvän pohjan lammastalouden strategiatyön aloittamiselle, joka olikin ensimmäinen iso asia, johon uutena puheenjohtajana sain tarttua. Lammassektori onnistui siinä, missä moni muu on epäonnistunut: Laadimme sektorille oman näköisen ja konkreettisen strategian, johon koko ala oli valmis sitoutumaan. Erinomaisesti sujunut yhteistyö MTK:n lammassaoston, Suomen Lammasyhdistyksen, neuvonnan, hanketoimijoiden ja tutkimuksen kanssa teki lammastalouden strategiasta toimijoille jokapäiväisen työkalun ja antoi myös tukevan selkänöjan edunvalvontaan sekä synnytti, monien tuotantosuuntien kadehtiman Strategiatyöryhmän työrukkaseksi jalkauttamaan yhteiset linjat ruohonjuuritasolle.

Viimeinen vuosikymmen on ollut myös byrokratian luvattua aikaa, niin myös lammastaloudessa. Merkintä- ja rekisteröintilainsäädäntö uudistettiin, tuli kahdet korvamerkit, siirtoasiakirjat, ketjuinformaatio ja lopulta sähköinen eläinrekisteri. Eläinkuljetuksiin tuli koulutus- ja lupavelvoitteita, raadon hävitys ja korvamerkit muuttuivat maksullisiksi ja suurpetopolitiikan täyden suojelun vaa-

”Edunvalvonnan ja tukien kohdentamisen painopistettä on tarkoituksella siirretty niihin tuottajiin, joille tämä on elinkeino, ei harrastus.”

timus johti suuriin ongelmiin laidunkaudella. Lammassaosto on aktiivisesti puolustanut, yhdessä SLY:n kanssa, kaikissa em. asioissa lammastalouden etua, mutta valitettavan usein lopputuloksena on kuitenkin ollut torjuntavoitto teemalla: Paljon porua vähän villoja!

Mutta hyviäkin asioita on tapahtunut. Pitkän väännön jälkeen saimme lammassektorille läpi uuden, tuotantoon sidotun tuen karitsoille vastoin silloista trendiä irrottaa tuet tuotannosta. Olemme onnistuneet luomaan hyvät keskusteluyhteydet hallintoon ja sitä kautta päässeet vaikuttamaan mm. lammastalouden investointitukien ehtoihin, hyvinvointikorvauksen valmisteluun ja lampaan eykertoimen uudelleen arviointiin. Jaostolla on ollut vahva rooli myös lammasterveydenhuollon käynnistämässä.

Lammastalous on myös ammattimaistunut ja vaikka joukkoomme edelleen mahtuu isoja ja pieniä tiloja, erikoistuneita ja monialaisia yrityksiä, pää- ja sivutoimisia yrittäjiä, on edunvalvonnan ja tukien kohdentamisen painopistettä tarkoituksella siirretty niihin tuottajiin, joille tämä on elinkeino, ei harrastus. Resursseja on vähän, siksi ne tulee suunnata tarkoin!

Tällä hetkellä lammastalouden tulevaisuus näyttää valoisammalta. Tila-, uuhi- ja tuotantomäärät ovat kasvaneet vuosi vuodelta ja myös karitsanlihan hinnalla on ollut nouseva trendi. Uuden ohjelmakauden alkaessa lammastalouden tuetkin ovat kohtuullisen hyvällä mallilla ja vaikka kulutuksen kasvu on hiukan hidastunut, on karitsanlihalla edelleen hyvä kysyntä. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää: strategiatyötä ja jatkettava, markkinointi- ja menekinedistämistoimenpiteitä tehtävä, lihaketjun toimivuus ja toimintaympäristö on turvattava ja tukipolitiikassa varmistettava lammastalouden edut niin jokavuotisissa kansallisissa neuvotteluissa kuin 2017 häämöttävässä CAP:n välitarkastelussa.

Pitkän luottamustyö-rupeaman jälkeen haluan kiittää lämpimästi teitä, arvoisat lampurit, lukuisista yhteydenotoista ja evästyksistä vuosien varrella ja koko lammassaostoa ryhdikkäästä ja periksi antamattomasta asenteesta lammasedunvalvonnassa. Yhdessä olemme olleet enemmän ja tämän joukon johtajana on ollut ilo toimia! Kiitoksen sana kuuluu myös monille yhteistyökumppaneille niin MTK:ssa, sidosryhmissä kuin hallinnossakin. Toivotan tulevalle puheenjohtajalle ja koko jaostolle intoa ja viisautta luotsata lammasedunvalvontaa uudelle strategia- ja ohjelmakaudelle ja viitoittaa tuotantosuunnallemme tie entistä parempaan tulevaisuuteen.

Outi Sirola
MTK:n lammassaoston puheenjohtaja

Maatalouspolitiikan muutokset näkyvät viljelijän arjessa vuonna 2015

Maatalouspolitiikan osalta vuosi on ollut vilkas ja vauhti näyttää kiihtyvän kevättä kohti. Valmistelu ei ole ollut helppoa, sillä hallitus esittää kansalliseen tukeen 55 miljoonan euron säästöjä ensi vuodelle. Summasta huomattava osa rahoitetaan jatkossa tilatuesta, mutta silti pohjoiseen tukeen olisi etsittävä säästöjä 22 miljoonan edestä. Lisäksi ympäristökorvauksen vuotuinen määräraha supistuu lähes 100 miljoonaa euroa. Luomun ja eläinten hyvinvointikorvauksen kokonaisrahoitus kasvaa nykyiseen verrattuna.

Ensi keväänä on edessä iso tukikoulutusurakka, sillä tukien hakemisessa ja tukijärjestelmissä muuttuu taas moni asia. Hallinto ei enää ensi keväänä postita hakuoppaita tai paperisia tukihakemuksia tiloille. Nämä voi halutessaan pyytää kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselta. Myös kasvulohkojen piirtäminen palaa osaksi tukihakua kuten oli vuosina 1995–1996. Tukien maksatusaikataulun tultua julki lokakuun alkupuolella on järkytys viljelijöillä ollut melkoinen ja täysin oikeutetusti. Esitys aikataulusta ei ole hyväksyttävä.

Tilatuen pohjana säilyvät vuonna 2006 myönnetyt tukioikeudet, mutta niiden arvo laskee nykyisestä ja jatkossa tilalla voi olla tukioikeuksia vain hallinnassa olevan peltoalan verran. Tukioikeuden perusteella maksettava tuki ei silti muutu merkittävästi, jos viljelijä täyttää viherryttämisen ehdot.

Tuotantosidonnaisten tukien kokonaismäärä nousee, mutta merkittävä osa tuen korotuksista kohdistetaan AB-alueella kompensoimaan kansallisten kotieläintukien loppumista.

Lammas- ja vuohipalkkion enimmäismäärä on 2,8 miljoonaa euroa. Tästä määrästä teuraskaritoille ja -kileille kohdennetaan 1,1 miljoonaa koko maahan. AB-tukialueella lypsyvuohille (kutuille) kohdennetaan 0,2 miljoonaa euroa ja AB-alueella yli 12 kuukauden ikäisille uuhille 1,5 miljoonaa euroa. Lammas- ja vuohipalkkiota myönnetään ruokintapäivä- tai teurasperusteisesti. Palkkiota myönnetään teuraskaritsan ja -kilin teurastetusta ruhosta, 12 kuukauden iän saavuttaneesta uudesta sekä maidontuotantoon käytettävästä kutusta. Pohjoisen alueen osalta tukitasoista päätetään kansallisen tuen 2015 ratkaisun yhteydessä. Pohjoisen tuen eläinyksikkökerroin nousee 0,2 ey:n/uuhi.

Ympäristötuki muuttuu ympäristökorvaukseksi ja huomattava osa nykyisistä erityistuista siirtyy ympäristökorvauksen vapaavalintaisiksi lisätoimenpiteiksi. Perustoimenpiteen ehdot ovat hyvin pitkälle nykyiset eli viljavuustutkimus, viljelysuunnitelma, lohkokirjanpito ja kolmen metrin suojakaistat vesistöjen varsilla. Ympäristökorvauksessa ei jatkossa ole eroa kasviviljelytilan ja kotieläintilan välillä, mutta kolmen lisätoimenpiteen osalta maa on jaettu kahteen alueeseen. Niin sanotulla kohdentamisalueella halu-

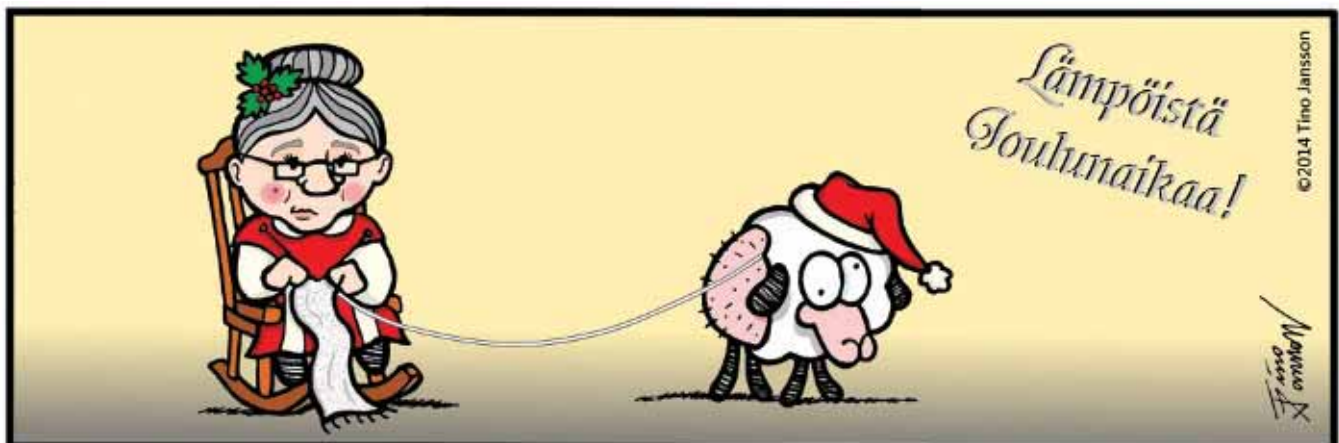
Jukka Markkanen, kotieläinasiamies
Juha Lappalainen, tutkimuspäällikkö

”Ympäristötuki muuttuu ympäristökorvaukseksi ja huomattava osa nykyisistä erityistuista siirtyy ympäristökorvauksen vapaavalintaisiksi lisätoimenpiteiksi.”

taan edistää talviaikaisen kasvipeitteisyyden, luonnonhoitopeltojen ja suojavyöhykkeiden yleisyyttä maksamalla siitä korkeampaa korvausta kuin muualla maassa. Luonnonhaittakorvaus muuttuu nykyiseen verrattuna lähinnä tukikelpoisen kesantoalan ja kotieläintilan määritelmän osalta. Jatkossa tukikelpoista kesantoa on enimmillään neljäsosaa tilan peltopinta-alasta. Kotieläintilan määritelmä on myös kiristymässä aiemmasta.

Lammasjaosto on esittänyt lammastalouden kokonaistukimäärän lisäämistä vähintäänkin niin, että poistuva uuhipalkkio ja lfa-lisä tulevat kotoutettua kansalliseen tukeen myös C-alueella.

Kirjoitus perustuu valmistelutilanteeseen 4.11.2014

Paimennuksen SM-voitto Juvalle

Moninkertainen paimennuksen SM-voittokonkari, juvalainen luomulampuri *Severi Hirvonen* palasi kultakantaan kolmen vuoden tauon jälkeen.

Anne Konsti

Severi Hirvonen pääsi toisella koiristaan eli Rokalla SM-finaaliin, jossa parivaljakolle osui täyspotti. SM 2014 -kilpailut kilpailtiin lokakuussa Tammisaaressa haastavissa olosuhteissa. Kolmen päivän kisakimara huipentui finaaliin, johon karsiutui kahden ensimmäisen päivän 15 parasta koirakkoa.

Vaativan kolmen päivän tuomaroinnin hoiti kunnia-kaasti tanskalainen *Finn B. Pedersen*. Hän on arvostettu paimenkoira-aktiivi kotimaassaan ja ulkomailla.

Karsintaa pitkin kesää

Kisat järjesti tammisaarelainen lampuri ja itsekin paimennuksen huipulla kilpaileva *Annika Paarvio*. Kisoihin valitut lampaat eivät päästäneet koiria eikä ohjaajia helpolla, mutta parhaat koirat löysivät tavan käsitellä niitä. Kokemus oli selvästi valttia. SM-kilpailuihin karsittiin tällä kaudella ankarasti pitkin kesää järjestetyissä III-luokan kisoissa ympäri Suomen. Lopuksi karsintataulukon 35 eniten karsintapisteitä kauden aikana metsästännyttä koiraa sai mahdollisuuden kilpailla SM-kisoissa.

Nämä koirakot karsivat edelleen molempien päivien yhteistuloksella finaaliin. Perjantain karsintalähdön voittivat orimattilalainen *Juha Moisander* ja erittäin rutinoitunut kisakonkari Shine. Lauantain ykkösiksi kruunattiin *Minna Eronen* ja Pomo Kiteeltä. Parhailla pisteillä finaaliin karsivat kauden kovin kasvo ja kisan vanhimpiin koiriin kuuluva Peppi ohjaajansa *Heikki Teittisen* kanssa.

Tuotannon ammattilaiset asialla

Kaikki mitalistit edustivat tällä kertaa ammattimaisesti koiraa käyttäviä eläintuotannon harjoittajia. Sekä Hirvonen että toiseksi sijoittunut *Kari Kotikoski* ovat molemmat ammattilampureita. Inarilainen poroyrittäjä *Salomo Näkkäläjärvi* taas jatkoi hienosti SM-pronssillaan Lapin viime vuosina loistavasti kilpailuissa menestynyttä paimennusperinnettä. Kaikki mitalistit käyttivät koiraa päivittäin apuna eläintöissä. Tuomari kehui suomalaista tasoa, eläinten käsittelyä sekä järjestelyitä.

Paimennuskisojen parhaat.

Kuva: Maarit Kyöstilä

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, rintala.tapio@gmail.com, Oripääntie 999, 21900 Yläne

Timo Heikkilä, varapuheenjohtaja, puh. 0400 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska
Varajäsen: *Leila Niemelä*, puh. 040 570 1599, leila.niemela@kotinet.com, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja

Helinä Leppänen, puh. 050 594 4050, helina.leppanen@luukku.com, Noittaantie 200, 82675 Niirala
Varajäsen: *Tanja Kostian*, puh. 040 737 3268, kumpusenkaritsa@gmail.com, Kumpusenrannantie 130, 74140 Iisalmi

Petri Leinonen, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi, Mäkikierintie 9, 95520 Tornio
Varajäsen: *Anne Jurva*, puh. 040 771 3209, janne.jurva@pp1.inet.fi, Kurvilansaarentie 14, 95340 Loue

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori
Varajäsen: *Lauri Leinonen*, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Kaarin Knuuttila, puh. 040 578 6317, knuuttila@muhniemenlahtivaja.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi
Varajäsen: *Maaret Berg-Tynkkynen*, puh. 040 5461954, suurtupa@gmail.com, Niukkalantie 1354, 59720 Uukuniemi

Juha Annala, puh. 0400 835 299, juha_84@hotmail.com, Turppalantie 7, 61500 Isokyrö
Varajäsen: *Mikaela Ingo*, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Råstvågen 2-4 B 6, 65610 Korsholm

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

LAMMASWIKI AVASI OVENSA

Lammasektori sai ensimmäisenä maatalouden tuotanto-suuntana oman sähköisen tietopankin, LammasWikin. Uusi tulokas julkistettiin Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksessa marraskuun alussa.

LammasWiki kokoaa yhteen hajanaisen tiedon toimialalta, ja tarjoaa samalla sähköisen alustan uuden tutkimusmateriaalin julkaisulle. Kyseessä on Wikipedia-tyyppinen tietopankki, jossa tietoa haetaan hakusanojen avulla. Artikkelit linkittyvät sekä toisiinsa että ulkoiseen virtuaali-maailmaan. Sovellus sisältää myös käytännöllisiä laskureita arjen hallintaan.

Lampurit ovat olleet aktiivisesti mukana kehitystyössä. Myös jatkossa käyttäjillä on suuri merkitys. Perustamisvaiheessa LammasWikiin on rakennettu perusartikkeleiden verkosto. Jatkossa tietojen täydennys perustuu käyttäjien aktiivisuuteen. Lampureiden toivotaan ottavan uusi sovellus omakseen ja lisäävän LammasWikiin uusia artikkeleita alalta.

LammasWikin on kehittänyt ProAgria Etelä-Savon ja Pro Agria Keskusten Liiton Tosilampurin tietolaari -hanke. Hankkeen rahoittaja on Etelä-Savon ELY-keskus.

Tutustu LammasWikiin: lammawiki.fi

Vuoden 2015 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

HÄRKÄÄ SARVISTA -HANKKEELLE TUNNUSTUSTA

Maisemanhoidon edistämiseen keskittynyt

Härkää sarvista -hanke on palkittu Suomen parhaana maisemahankkeena vuonna 2014. Härkää sarvista -hanke on edistänyt erityisesti laiduneläinten käyttöä maisemanhoidossa. Valinnasta vastasi Ympäristöministeriö.

Palkintoperusteluissa todettiin hankkeen olleen laaja ja hyvin toteutettu. Käytännön maisemanhoidossa on onnistuttu paikallisen yhteistyön ansiosta. Samalla on lisätty tärkeää maisema-tietoutta. Härkää sarvista -hanke on osallistunut esimerkiksi Laidunpankki-sovelluksen kehittämiseen.

Härkää sarvista -hanke kilpailee ensi vuonna Euroopan neuvoston maisemapalkinnosta Suomen edustajana. Hanketta on hallinnoinut Keski-Suomen ELY-keskus. Hanke toimii ylimatekunnallisesti keskittyen arvokkaiden maisemakohteiden ja perinnebiotooppien hoitokäytön edistämiseen.

Lisätietoa maisemalaidunnuksesta: laidunpankki.fi

TAVOITTEENA MITÄTTÖMÄN SCRAPIE-RISKIN MAASTATUS

Suomi on hakenut EU:sta mitättömän scrapie-riskin maastatusta. Uusi luokitus merkitsisi nykyisen vapaaehtoisen scrapie-valvonnan lakkauttamista Suomessa ja maa julistettaisiin mitättömän scrapie-riskin alueeksi. Muutos helpottaisi sekä maan sisäistä eläinkauppaa että elävien eläinten vientä muihin EU-maihin.

Itsestään kuolleiden yli 18 kuukauden ikäisten lampaiden scrapie-tutkimuksia jatkettaisiin aiempaan tapaan. Näin todennäköisyys scrapieen sairastuneiden eläinten löytymiseen olisi suuri myös jatkossa. Suomalaisista lampaista ei ole koskaan löydetty klassista scrapieta. Komission odotetaan antavan vastineensa vuodenvaihteeseen mennessä.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €
4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €
Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €
Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €
Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €
Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €
Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraille tilalle astutettavaksi.

VUOHET EIVÄT OSALLISTU TAUTIVALVONTOIHIN

Vuohisektori linjasi jo keväällä jättäytyvänsä vapaaehtoisten scrapie- ja maedi-visna -valvontojen ulkopuolelle. Päätös tehtiin Suomen Vuohiyhdistyksen vuosikokouksessa.

Päätöksen taustalla olivat sukusiitosongelmat. Suomen vuohen pieni populaatio oli aiemmin jakautunut kahtia, sillä pakollisiin vastustusohjelmiin kuuluvat suuret karjat eivät voineet ostaa siitosvuohia harrastajailta. Uuden linjauksen myötä kaikki vuohitilat ovat tautivastustuksellisesti samalla tasolla ja siitoseläinkauppaa voidaan käydä aiempaa vapaammin.

Sekä lampaita että vuohia omistavat tilat voivat joutua vaikeuksiin sektoreiden erilaisten tautivalvontalinjausten vuoksi. Joidenkin vuohitilojen vanhat tautivastustustodistukset voivat olla vielä voimassa, mutta umpeutuvat kuluvan vuoden loppuun mennessä. Keinoemokuttuja tai siitosvuohia mielivien lammastilojen kannattaa toimia ripeästi.

Oikaisu: Norjassa 23 miljoonaa kiloa

Lehden edellisessä numerossa Norjan lammastaloutta käsittelevän jutun tietolaatikossa oli virhe. Vuosittaisen lampaanlihan tuotannon kerrottiin olevan 1 miljoona kiloa. Todellisuudessa määrä on kuitenkin paljon suurempi. Vuoden 2013 maataloustilastojen mukaan Norjassa tuotettiin vuodessa 23 miljoonaa kiloa lampaanlihaa. Määrä on kasvanut vajaat kolme prosenttia vuoden 2012 tuotannosta.

LAMMASSEKTORI PÄÄTTI SITOUTUA TERVEYSVALVONTOIHIN

Aiemmin pakolliset maedi-visnan ja scrapien vastustusohjelmat lakkautettiin viime vuoden lopussa. Tilalle perustettiin vapaaehtoiset maedi-visna- ja scrapie-valvonnat.

Suomen Lammasyhdistyksen syyskokous linjasi, että lammassektori osallistuu molempiin vapaaehtoisiin tautivalvontoihin. Kyse on suosituksesta. Jokainen tila päättää osallistumisestaan itse.

Osallistuminen uusiin valvontoihin on maksullista. Siirtymäaika uusiin valvontoihin liittymisestä päättyy vuoden vaihteessa.

Syyskokous totesi maedi-visna -valvonnan kustannukset kohtuullisiksi saatavaan hyötyyn nähden. Maedi-visna etenee salakavalasti, ja voisi ilman seurantaa aiheuttaa todella mittavia tappioita lammastiloilla.

Kokous totesi kustannusten olevan oletettua alhaisemmat. Päätösmaksu maksetaan vain terveyslukan muuttuessa. Valtio tukee yhä maedi-visna -tutkimuksia. Korkeimmat kustannukset aiheutuvat eläinlääkärin käynneistä.

Aktiivinen osallistuminen uusiin tautivalvontoihin helpottaa pienten populaatioiden hallintaa. Kaikkien lammastilojen toivotaan liittyvän uusiin ohjelmiin, vaikka katra ei heti yltäisikään korkeimpiin terveyslukkiin. Näin sukusiitosta voidaan vastustaa mahdollisimman tehokkaasti.

Liittymisilmoitukset ovat ladattavissa [evira.fi-sivustolta](http://evira.fi/sivustolta) hakusanoilla Maedi-Visna terveystalvontaohjelman liittymisilmoitus ja Scrapie-terveystalvontaohjelman liittymisilmoitus.

ORGAANINEN SELEENI SALLITTIIN LUOMUREHUISSA

Maa- ja metsätalousministeriön päätös (25.11.2014) mahdollistaa orgaanisen seleenin käytön luomukotieläinten ruokinnassa. Luomutiloille rehuseoksia valmistavat tai markkinoivat rehualantoimijat voivat lisätä orgaanista seleeniä (selenometioniini) luomurehuihin. Seleenin käytössä tulee noudattaa sallittuja enimmäismääriä. Päätös pohjautuu kansalliseen eläinten hyvinvointilainsäädäntöön. Lisätietoja: www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/141125_seleeni.html

LIHAMARKKINAT SAKKAAVAT

Teurastamoyrittäjien mukaan karitsanlihamarkkinat ovat olleet kuluvana vuonna aiempaa tukkoisemmat. Tilanne on pahin Etelä-Suomessa, jossa karitsanruhojen tukkukauppa ei ole käynyt aiempien vuosien tapaan.

Markkinatilanteen muutoksen taustalla vaikuttavia syitä on luultavasti useita, joskaan virallisia tilasto- tai markkinaselvityksiä ei ole tehty.

Karitsanlihantuotannon on ennustettu tuottajakyselytutkimusten tulosten perusteella kääntyvän jyrkkään kasvuun. Luultaasti tuntuva kasvu on käynnistynyt kunnolla juuri tänä syksynä. Tätä näkemystä tukee se, että viime vuosina karitsateurastukset ovat painottuneet pässeihin, kun uuhet ovat jääneet kasvattamaan tuotantoa.

Yleinen taloustilanne heijastuu luultavasti myös karitsanlihamarkkinoille. Venäjän pakotteilla voi olla myös vai-

kutusta, sillä Viron tuonnin arvioidaan kääntyneen nousuun.

Kuuma kesä hidasti karitsojen kasvua, ja teurastukset pääsivät käynnistymään kunnolla vasta syyskuussa. Syysruuhka pääsi kärjistymään. Yksi merkittävimmistä taustatekijöistä on, että ympärivuotinen karitsanlihantuotanto ei ole yleistynyt toivotusti. Teurastuskapasiteetti on varsinkin kevät-kesällä vajaakäytössä. Tällä hetkellä teurasjonoissa on tuhansia karitsoja. Osa teurastuksista uhkaa siirtyä ensi vuoden puolelle, sillä kinkkukaupan käynnistyminen hiljentää karitsamarkkinoita entisestään.

Tila- tai yritystasolla brändätyllä lihalla on edelleen bulkina myytävää karitsanruhoa parempi kysyntä. Lammastoi- miala päätti Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksessa käynnistää menekinedistämisen- ja tuotteistustyön, jonka toivotaan tuovan helpotusta tilanteeseen.

Uudet tuet apuna alan kasvussa

Maataloustukien uusi ohjelma-kausi tuo lammasalalle leikkauksia, mutta myös uudenlaisia mahdollisuuksia. Muutokset ovat asiantuntijoiden mukaan suurimpia sitten vuoden 1995.

Teksti ja kuvat **Terhi Torikka**

Nyt on aika perehtyä ja selvittää, mitkä toimenpiteet sopivat omalle tilalle. Nämä asiat todella vaikuttavat jokaisen tilan kannattavuuteen”, lammastalouden kehityspäällikkö *Pia Parikka* Pro Agria Keskusten liitosta korostaa.

Tuki uudistusta käsiteltiin laajasti valtakunnallisten lammaspäivien seminaarissa Jyväskylässä. Aihe kiinnosti, sillä kuulijoita oli ennätysmäärä, 120 henkeä.

Karitsoille ja kileillekin tukea

Lampailla maksettu uuhipalkkio poistuu uudistuksessa kokonaan, samoin Etelä-Suomen uuhituki. Tilalle tulee lammis- ja vuohipalkkio, jota maksetaan AB-alueen uuhille ja kutuille sekä koko maan teuraskaritsoille ja -kileille. Palkkio maksetaan kokonaan EU:n kassasta, eikä siihen ole yläkärärajaa tai eläkekytkentää. C-alueella säilyy uuhituki, joka on kansallinen tuki. Myös siitä poistuvat yläkäräraja ja eläkekytkentä.

Kummankin tukimuodon edellytyksenä on tuotanto. Lampailla se tarkoittaa vähintään yhtä karitsaa vuodessa ja kutuilla maidontuotantoa.

Uuhi- ja kuttutuen arvioitu suuruus on Manner-Suomen alueella 60 euroa per eläin, Manner-Ahvenanmaalla 69 euroa per eläin ja ulkosaaristossa 119 euroa eläintä kohden.

Tavoitteena teuraskilejä

Uuhien ja kuttujen eläinyksikkökerroin on 0,2 ja karitsoiden ja kilien 0,06. Ensimmäistä kerran yli 12 kuukauden ikäiset ja jälkimmäistä yli 3 kuukauden ikäiset lampaat ja vuohet.

”Rekisterin ajantasaisuus on entistä tärkeämpää, koska joka päivä on tukipäivä”

Nopeasti teuraaksi kasvavilla karitsoilla kertymä jäisi kuitenkin nykyisellä laskennalla pahimmillaan jopa nolnaan, joten lammastalouden tavoitteena on saada 0,06 eläinyksikön kertymä suoraan kaikille 3 kuukautta tilalla pidetyille karitsoille ja kileille.

Kilien palkkion toivotaan lisäävän teuraskilien kasvatusta, kertoi uusia tukia esitellyt ylitarkastaja *Veikko Tuominen* Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksesta.

Siihen tähtää varsinkin uutena alkava teuraskilien laatu-palkkio, jota maksettaisiin yli 15 kilon ruhopainoon yltäville alle 18 kuukauden ikäisille teuraskileille. Teuraskaritsan laatu-palkkio jatkuu nykyisellään. Teuraspalkkion suuruudeksi arvioidaan noin 50 euroa teurasta kohden.

Rekisteri määrää tilin

Tilallapitoaika poistuu ja jatkossa tukea kertyy kaikilta päiviltä, jotka eläimet ovat tilalla. Täyden palkkion saa koko kalenterivuoden tilalla olleista eläimistä. Tietojen lähteenä on lammis- ja vuohirekisteri.

”Rekisterin ajantasaisuus on entistä tärkeämpää, koska joka päivä on tukipäivä”, muistutti MTK:n lammis-

jaoston puheenjohtaja *Outi Sirola*.

Hän huomauttaa myös weblampaan ja rekisterin rajapinnan epäloogisesta toiminnasta, jonka seurauksena esimerkiksi teurastamoiden tekemät poistot voivat muuttaa eläimen kuol-

KÄÄNNÄ

Veikko Tuominen tuntee tukiviidakon.

leeksi weblampaassa ilman, että omistaja on tehnyt virallista poistoa. Tämä aiheuttaa merkittävän riskin virheisiin.

Ennakot vielä epävarmoja

Ennen uusien tukimuotojen ensimmäistä maksatusta tilojen kannattaa varautua maksuvalmiuden heikkeneemiseen. Tämänhetkisen tiedon mukaan AB-alueen lammasta- ja vuohipalkkiosta ei maksettaisi ennakkoina lainkaan. Tämä tarkoittaisi, että seuraava tukisumma saattaisi tulla tiloilta myöhemmillään vasta kesäkuussa 2016. C-alueen uuhituesta ennakkoina voi todennäköisesti hakea kuten ennenkin. Sirolan mukaan lammastaosto kuitenkin vaatii tiukasti ennakon maksua myös lammasta- ja vuohipalkkiolle.

Korvausta hyvinvointityöstä

”Tänään kuullun perusteella voimme olla optimistisellä mielellä”, totesi Sirola tukiseminaarin päätteeksi.

Yksi uusista mahdollisuuksista on hyvinvointikorvaus lampaille ja vuo-

hille. Sen yksityiskohtien hiominen on kesken, mutta lisäkorvausta on luvassa muun muassa laidunkauden pidentämisestä, pito-olojen väljennyksestä, ruokintasuunnitelmista ja kuivituksen tehostamisesta. Tuen sisältöön ja ehtoihin paneudutaan tarkemmin Lammasta & vuohi -lehden seuraavassa numerossa ensi vuoden alussa.

Osa lammastiloista hyödyttäisi myös joidenkin pysyvien laidunten ja niittyjen mahdollinen hyväksymisen luonnonhaittakorvauksen piiriin.

Jännityksellä seurataan täydentävien ehtojen muotoutumista. Etenkin nitraattiasetukseen liittyvä mahdollinen lannan patterointikielto aiheuttaisi hankaluuksia.

Eläintiheyden vaatimus on tiukentumassa. Jatkossa kotieläintilalla on oltava vähintään 0,35 eläinyksikköä hehtaaria kohden, jotta se on oikeutettu LFA-tuen korotukseen.

Alkuperäisrotutuen saaminen ei enää jatkossa edellytä ympäristöso-
pimusta.

Markkinatuloille lisää painoa

Tukiseminaarin päätteeksi Sirola muistutti, että markkinoilta saatavien tulojen merkitys kasvaa tulevaisuudessa.

”Tukien merkitys tulee alenemaan ja tukiriippuvuutta on pienennettävä. Tämä kannattaa muistaa varsinkin investointeja suunniteltaessa.” Tukien osuus lammastalouden tuloista on nykyisin merkittävä.

Uudet avaukset tarpeen

Tällä hetkellä lammastalouden suosion kasvu näkyy lihamarkkinoilla. Pienteurastamot ovat ruuhkautuneet.

Tilanteen toivotaan kuitenkin korjaantuvan pian. Siihen tarvitaan uusia avauksia ja yhteistyömuotoja.

”Esimerkiksi osuusteurastamoja olisi ehkä hyvä saada mukaan, kun tuotannon volyymit kasvavat”, Sirola pohti.

”Tukien merkitys tulee alenemaan ja tukiriippuvuutta on pienennettävä. Tämä kannattaa muistaa varsinkin investointeja suunniteltaessa.”

Vuoden Lammastila Tornioista

Vuoden Lammastilaksi 2014 on nimetty *Erkki ja Ritva Lääkön* Rantamaan tila Tornion Arpelasta.

Valinnan perusteluissa kerrotaan, että Rantamaan tilalla on ollut erittäin ammattimaista karitsanlihantuotantoa korkeatasoisella eläinaineksella vuodesta toiseen. Tilan suomenlampaat edustavat rotunsa parhaimmistoa.

Meri-Lapin Karitsan menekinedistämistyöhön osallistunut Erkki Lääkkö on perustelujen mukaan edesaut-

tanut rauhallisella ja vaatimattomalla esiintymisellään myönteisen mielikuvan luomisessa lammastaloudesta.

Erkki ja Ritva Lääkkö suhtautuvat lisäksi avoimesti ja kannustavasti aloittaviin lampureihin ja he jakavat au-
liisti kokemuksen kautta kertynyttä tietoaan toimivista tuotantomenetelmistä.

Suomen Lammasyhdistys palkitsi Vuoden Lammastilan 2014 yhdistyksen syyskokouksessa Jyväskylässä.

Hyvää Joulua ja Menestystä Vuodelle 2015

Toivottavat Suomen Lammasyhdistyksen kannattajajäsenet

Lihasan Säätiö

Lammastaloussäätiö

Atria Oyj

Vainion Teurastamo Oy

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestävästi päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammis- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

rantsi

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Lammastuotannon erityisasiantuntija Sari Heltelä havainnollisti Hannu Huitin esittämän Hollannin champion-pässin rungonleveyttä.

Texel the Great

Suomalainen texel sai kunnan piristysruiskeen HH-Embryosta. Rodun geenipooli laajenee uuden aineksen ja keinosiemen-nyksen voimin. Maahan on myös saatu virallinen pässiasema.

Teksti ja kuvat **Pia Parikka**

Texelin asema karitsanlihantuotannossa on vakaa. Rodulla on vankkumaton kannattajakuntansa niin Suomessa kuin maailmalakin. Texel on valloittanut maailman ja vakiinnuttanut asemansa erityisesti risteytystuotannon terminaalirotona.

Rotu tunnetaan erinomaisesta lihakkuudestaan ja korkeasta rehuhyötysuhteestaan. Myös villantuotanto-ominaisuudet ovat parantuneet viime aikoina.

Historian lehtien havinaa

Suomalaisessa texel-historiassa käännettiin uusi sivu, kun HH-Embryo toi alkusyksyllä maahan kolmisenkymmentä texel-lammasta rodun alkuperämaasta Hollannista. Pääosa eläimistä on päsejä, mutta joukossa on myös kymmenkunta uuhta. Klassisten valkoisten texeleiden lisäksi maahan

on tuotu myös väritykseltään tummia blue-texeleitä.

Eläinten taso on erittäin korkea. Ne ovat peräisin hollantilaisilta huipukasvattajilta ja ne on valittu rodun alkuperämaan standardien mukaisen tiukkojen valintakriteereiden perusteella. Eläimet esiteltiin suomalaisille lampureille HH Embryon järjestämässä The Great Texel Day:ssä lokakuussa.

Uusi ilme ja runsaasti lihaa

Texel-kasvattajat kiittelivät tuonti-eläinten tervettä rakennetta ja erin-

”HH-Embryo toi kolmisenkymmentä texel-lammasta rodun alkuperämaasta Hollannista.”

Lihaksikkaat ja vahva-jalkaiset blue-texelit ovat luonteeltaan eloisia.

omaista lihakkuutta. Uudet texelit ovat erittäin muhkeita. Niiden avulla voidaan nostaa suomalaisten texeleiden lihakkuutta entisestään.

Kasvattajat Hollannissa ovat kiin-

nittäneet huomiota karitsojen syntymäpainoihin. Uuden tyypin texelit syntyvät pieninä poikimisten helpottamiseksi, mutta räjähtävä kasvu käynnistyy heti syntymän jälkeen.

”Spermankeruu ja keino-siemennys suomalaiselle spermalla voidaan nyt aloittaa”

SUKUTIETOJEN KIRJAUS RYHMÄASTUTUKSISSA

Osa suurista texel-katraista on siirtynyt ryhmäastutuksiin tiineyksien varmistamiseksi. Hallitsematonta sukusiitosta voidaan näissä tilanteissa hillitä parhaiten valitsemalla asiantuntijan kanssa astutuksiin suvuiltaan mahdollisimman samanlaiset pässit, esimerkiksi saman isän pojat, joilla on lisäksi sama emän isä. Näin isäpässien sukupuusta 75 prosenttia on yhteistä.

Jälkeläispässiryhmä tulee tilata kasvattajalta hyvissä ajoin, sillä astutusryhmän muodostaminen vaatii huolellista paneutumista. Samansukuisia uuhia tulee astuttaa samalla isäpässillä runsaasti, jotta syntyvistä pässikaritoista voidaan tehdä karsintaa. Siitospeläimet kannattaa ostaa Suomen Lammasyhdistyksen nimeämistä jalostuslampoloista.

Ryhmäastutuksissa kaikki syntyvät karitsat kirjataan WebLampaassa yhden pässin jälkeläisiksi. Valitun isän suvusta tunnetuksi merkitään vain se osuus, joka isäpässeillä on yhteistä. Muu osa suvusta merkitään tuntemattomaksi. Näin sukusiitoslaskentatyökaluja voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla.

Huomionarvoista on, että ryhmäastutuksissa tavoitellaan mahdollisimman korkeaa tiinehtyvyyttä sukuselvytyksen kustannuksella. Toiminta lähesyy ideologisesti risteytystuotantoa. Syntyneitä karitsoja ei tule myydä eloon toisille tiloille. Ne eivät voi myöskään saada puhdasrotuisen texelin statusta jalostusjärjestöltä, koska osa suvusta on tuntematon.

Maailmalla rodun haasteina ovat hengitysteiden avaruus ja jalkarakenne. Suomeen tuodut eläimet paitsi liikkuivat niin myös hengittivät hyvin. Kintereet olivat hyvin kulmautuneet ja eläimet terverakenteisia.

Texelin ulkomuoto on muuttunut viime vuosina. Pään kovera muoto herätti jonkin verran keskustelua rodun kasvattajissa. Ilmeen todettiin tasoittuvan, kun uusi aines yhdistetään nykyiseen texel-kantaan. Blue-texeleillä profiili on valkoisia suurempi. Pään jyhkeys on myös sukupuolisidonnainen – uuhilla on selkeä naarasleima.

Pässiasemalta spermaa meille ja maailmalle

HH Embryo on ahkeroinut myös keinosiemennysrintamalla. Yritykselle on myönnetty pässiasemaluvat Lopen Läyliäisiin. Spermankeruu ja keinosiemennys suomalaiselle spermalla voidaan nyt aloittaa.

Toiminta upoudella pässiasemalla käynnistyy maahantuotujen texel-pässien spermankeruulla. Näin rodun geenipoolia Suomessa saadaan laajennettua kertaheitolla. Spermaa markkinoidaan paitsi suomalaisille lampureille niin myös maailmalle. Rotuvalikoimaa HH Ebyron pässiasemalla on tarkoitus laajentaa lähivuosina.

Talja saattaa suojella vauvaa astmalta ja allergioilta.

”Olisi tärkeää tutkia, millaista mikrobiflooraa tarkalleen ottaen eläinten taljat sisältävät.”

Kuva: Erik Fallenius

Lampaantalja allergioiden ehkäisijänä?

Saksalaistutkimuksen mukaan eläimen taljalla voisi olla yllättäviä hyötyjä lasten astman ja allergioiden ehkäisyssä. Suomalainen allergialääkäri kaipaa asiasta edelleen jatkotutkimusta.

Sanna-Helena Fallenius

Vauvaperheen pelastus on kustomisesta innostunut isoäiti, sillä villavaatteet toimivat mainiona välikerroksena talvisäällä. Villa on monen perheen suosikkimateriaali lapsen ulkoiluvaatetuksessa, mutta kuinka vauva-arjessa toimivat muut lammastuotteet?

Lampaantaljat ovat myös kysytyjä vauvaperheissä. Talja on monipuolinen sekä kaunis ja se toimii niin vau-

van nukkuma-alustana kuin lattialla leikeissä. Kylmällä säällä lampaantalja on mainio lämmike vaunuissa. Tänä syksynä julkaistun tutkimuksen mukaan lampaantaljalla voi olla jopa terveystuoksuksiakin.

Terveyshyötyjä taljasta?

Uusi Suomi -lehti uutisoi syyskuun alussa saksalaisesta tutkimuksesta, jossa lapsen riski sairastua astmaan väheni merkittävästi niiden lasten kohdalla, jotka olivat altistuneet eläimen taljalle varhaislapsuudessaan. Tutkimus tehtiin kaupunkilaislapsilla, joita oli nukutettu taljoilla syntymänsä jälkeen.

Müncheniläisen Helmholtz -tutkimuskeskuksen tutkijan, tohtori *Christina Tischerin* tutkimus julkaistiin kansainvälisessä hengityselinsairauksia käsittelevässä konferenssissa syyskuussa. Tutkimuksessa seurattiin noin 3 000 Saksassa asuvaa vastasynty-

tynttä vuodesta 1998 lähtien. Noin puolet heistä nukkui eläimen taljalla ensimmäiset kolme elinkuukauttaan. Tutkimuksen mukaan taljalla nukkuneiden vauvojen alttiut sairastua astmaan väheni noin 80 prosenttia kuusivuotiaiksi asti. 10-vuotiainkin alttiut oli noin 40 prosenttia pienempi kuin vertailuryhmän lapsilla.

Tischerin mukaan jo edelliset tutkimukset osoittavat, että altistuminen lapsena maaseutu ympäristön monipuoliselle mikrobistolle voi ehkäistä astman tai allergian puhkeamista. Hänen mukaansa eläimen talja voi varastoida näitä bakteereja ja siten sillä voi olla samoja vaikutuksia, kun kaupunkilaislapsi altistuu näin ollen monipuolisemmalle mikrobikannalle.

Jatkotutkimusta tarvitaan

Tischerin tutkimus ei kuitenkaan kerro minkä eläimen talja toimii tarkoituksessa parhaiten. Tischer korostaa,

että jatkotutkimus onkin tarpeen tutkimustulosten vahvistamiseksi. Hänen mukaansa olisi tärkeää tutkia millaista mikrobiflooraa tarkalleen ottaen eläinten taljat sisältävät.

Allergiatietokeskuksen asiantuntijalääkäri sekä kliinisen allergologian dosentti ja lastenallergologian erikoislääkäri *Timo Vanto* korostaa, että eläinten taljan käytöstä lasten allergiariskin vähentämiseksi ei voida vielä antaa mitään suosituksia. Myös hänen mielestään tarvitaan lisää tutkimustietoa asiasta. Vanton mukaan asiasta on julkaistu vasta tämä yksi kongressiraportti, joka tukee kyllä käsitystä taljojen terveyshyödyistä, mutta mikään tieteellinen lehti ei ole hyväksynyt asiasta julkaisua tähän mennessä.

Timo Vanton mukaan elävistä kotieläimistä ja lemmikeistä on sen verran tutkimustietoa, että koiran pito näyttää vähentävän astman ja allergioiden määrää lapsilla, mutta kissanpidolla ei näytä olevan vaikutusta. Lampaista erikseen ei ole vielä tietoa.

Brittiläisen *The Telegraph* -lehden haastattelema tutkimusjohtaja *Samatha Walker* korostaa myös jatkotutkimuksen tarvetta asiasta. Walker toimii englantilaisen Astmaliiton tutkimusjohtajana. Walker totesi lehdelle syyskuussa, että tutkimus on mielenkiintoinen ja näyttäisi viittaavan siihen, että varhainen altistuminen eläinten taljoille voisi vähentää lapsen riskiä sairastua astmaan. Kuitenkin hänen mukaansa aiemmat tutkimukset eivät ole osoittaneet johdonmukaisia tuloksia asiasta. Walkerin mukaan astma on monimutkainen kokonaisuus, joten kaikki uusi tutkimus aiheesta on tervetullutta.

Maaseudun lapsilla vähemmän allergiaa

Timo Vanton mukaan lasten astman ja allergioiden ehkäisemiseksi ei ole tällä hetkellä selvää ja varmaa vastausta. Hänen mukaansa kaikissa länsimaissa allergiat ja astma ovat viimeisen kuuden vuosikymmenen aikana lisääntyneet. Taustalla voi olla kaupungistuminen, jossa ihminen altistuu vähemmän luonnon mikrobeille.

Maalaisympäristöissä, varsinkin karjatiljoilla, allergioiden ja astman

Kuva: Terhi Torikka

Lampaiden vaikutusta lapsen allergioiden ehkäisyssä ei ole vielä tutkittu. Maalla, etenkin karjatiljoilla, kasvaneilla lapsilla allergioita kuitenkin esiintyy vähemmän kuin kaupunkilaislapsilla.

määrä on pienempi kuin kaupunkiympäristöissä. Vanto kertoo esimerkiksi Venäjän Karjalan, jossa allergioita on vähemmän kuin Suomen puoleisessa Karjalassa ja sen arvellaan johtuvan runsaammasta altistumisesta mikrobeille.

Myös *Ilkka Hanski* Helsingin yliopistosta ja *Tari Haaptela* HYKS:n iho- ja allergiasairaalasta ovat ryhmineen tutkineet allergeeniherkkyyttä. Helsingin yliopiston artikkelin mukaan heidän tutkimuksensa vahvistaa, että lasten leikkiminen multamailla ja kuraajissa saattavat vähentää riskiä saada allergioita. Hanskin ja Haaptelan mukaan kasveista ja maaperästä peräisin olevat mikrobit ja bakteerit voivat iholla ollessaan tehostaa immuunipuolustusta ja näin ollen vähentää allergiariskiä. Myös kansallinen allergiaohjelma 2008–2018 lähtee nykyään siitä, että liika hygienia ei ole hyvästä ja karaistumista tarvitaan.

Moni tutkimus siis puhuu monipuolisen luontokosketuksen puolesta. Pelkkä lampaantalja tuskin yksin ehkäisee kaupunkilaislasten allergioita, mutta olisi hyvä, jos se voisi tukea vanhempien työtä lasten altis-

tamiseksi monipuolisille mikrobi- ja bakteerikannoille. Tutkimusta taljan terveysvaikutuksista tarvitaan lisää. Joka tapauksessa talja voi olla hyvä ostos lapsiperheelle jo monipuolisuutensa vuoksi.

Lähteet:

Allergiatietokeskuksen asiantuntijalääkäri *Timo Vanto*

Christina Tischerin tutkimus (www.erscongress.org/media-centre/press-releases/47-press-releases/216-sleeping-on-animal-fur-in-infancy-found-to-reduce-risk-of-asthma.html)

Uuden Suomen uutinen "Nukkuuhan vauvasi eläimen taljalla? Hämmästyttävä terveyshyöty 8.9.2014 www.uusisuomi.fi/tiede-ja-ymparisto/71912-nukkuuhan-vauvasi-elaimen-taljalla-hammastyttava-terveyshyoty#.VA4idN8UVQ4.facebook

The Telegraph-lehden uutinen "Trendy sheepskin pram liners may 'reduce risk of asthma'" 8.9.2014 www.telegraph.co.uk/health/healthnews/11079876/Trendy-sheepskin-pram-liners-may-reduce-risk-of-asthma.html

Elna Raukkon artikkeli "Anna rypeä vaan – monipuolinen luontokosketus voi estää allergioita" www.helsinki.fi/ajankoh-taista/uutisarkisto/5-2012/8-11-26-44

Micaela Wikberg koirineen pitämässä paimennusnäytöstä koulutilan lampailla.

Kuva: Pia Parikka

Huutoja, kerintää ja ajankohtaista Ilmajoella

Pässihuutokaupan ohessa paneuduttiin tänä vuonna lammastalouden nykytilaan ja tulevaan sekä uusiin maedivisna- ja scrapievalvontaohjelmiin. Pässit kävivät hyvin kaupaksi, vaikka huippuhinnat jäivät haaveeksi.

Milla Alanco

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, asiantuntija, lammas ja vuohituotanto

Pässihuutokauppa järjestettiin syyskuussa totuttuun tapaan Ilmajoella. Lisätyötä aiheuttivat tällä kertaa muun muassa uudet maedivisna- ja scrapieterveysvalvontaohjelmat. Pässejä ilmoittautui 32, joista muutama joutui erinäisistä syistä jäämään pois viime metreillä.

Pässit arvosteltiin huutokauppa-keskuksella perjantaina ProAgria Etelä-Pohjanmaan *Milla Alancon* ja *Sini Hakomäen* toimesta. Lisäksi tarjolla oli luentoja. WebLammas-ohjelman käytöstä oli peruskurssi ja ohjelmaa enemmän käyttäneille jatkokurssi, *Pia Parikan* opastuksessa.

Vuohiseminaarissa ajankohtaisista aiheista kouluttivat *Kaie Abskog* ProAgria Etelä-Suomesta vuohien sukure-

kisteriprojektista, *Anna-Kaisa Niemi* Vatajanrannan vuohitilalta vuohenmaidon jatkojalostuksesta sekä *Harri Habtola* Hahtolan Liha oy, teuraskilnin kasvatuksesta ja markkinoista. Vuohiluennosta lisää vuohisivuilla.

Uuhimäärä kasvaa

Ilta luennolla Pia Parikka ProAgria Keskusten Liitosta kertoi lammastalouden nykytilasta ja tulevaisuudesta. Lammastilojen määrä on hienoisessa kasvussa, samoin uuhimäärä on nousussa. Vuoden 2009 noin 49 000 uuhesta on noustu 59 000 uuheen. Näin ollen karitsanlihan kulutuksen kotimaisuuden nosto lähivuosina viiteenkymmeneen prosenttiin ei ole aivan mahdoton tavoite.

Suomen Gallupin 2014 tekemän tutkimuksen mukaan lammastilat ovat melko tyytyväisiä tuotantoonsa ja investointihalujakin löytyy kolmanneksella tiloista. Ennusteiden mukaan 170

maatilaa siirtyy muista tuotantosuunnista lammastalouteen, uuhien kokonaismäärä nousee 94 000:en ja karitsanlihan tuotanto kaksinkertaistuu.

Avoimia kysymyksiä valvontaohjelmista

Matti Nyberg Sisä- ja Länsi-Suomen aluehallintovirastosta kertoi uusista maedivisna- ja scrapie-terveysvalvontaohjelmista. Ne ja niiden ohjeet sekä tulkinta aiheuttavat paljon ihmetystä ja kummastusta tuottajissa. Varsinkin aloittavien tilojen aloittaminen nollasta, vaikka ovat ostaneet eläimet MV1 ja SC1 tiloilta kummastuttaa. Läheskään kaikkiin kysymyksiin ei saatu vastauksia, joten keskustelu aiheesta jatkuu todennäköisesti syksyn mittaan.

Lopuksi Pia ja Milla kysyivät kuulijoilta ideoita ProAgrian lammaspalvelupakettien uudistukseen. Toiveet otettiin talteen ja niitä hyödynnetään suunnittelussa.

Kuva: Pia Parikka

Mehis Tamsalu keritsi nopeimmin ja siisteimmin (ylh.).

Kuva: Milla Alanco

Tuomarit arvioimassa kerintäjälkeä.

Lauantain ohjelmasta huvia ja hyötyä

Lauantai oli jälleen avoin myös yleisölle. Yleisöohjelmasta vastasivat pääosin Sedun oppilaat ja SeAMK:n Farm Experience -hanke. Kone-esitely, polkutraktorirata, paalipiirustus, huovutustyöpaja ja unissakävelliä Herra Hakkarainen, sekä hienosää houkuttelivat kiitettävästi yleisöä paikalle. Suomen Paimenkoirayhdistyksen näytöksissä ja luennoilla *Mikaela Wikberg* antoi ohjeita paimenkoiran hankintaan ja kouluttamiseen. Suomen Vuohiyhdistys oli järjestänyt paikalle *Marita Ollilan* vuohitilalta ihania kilejä, jotka suorittivat temppuradan mallikkaasti. Vuohiyhdistyksen pöydässä sai tietoa vuohen hoidosta ja käsittelystä. Markkinahallissa olivat esillä myös Sedun ja SeAMK:n opiskelumahdollisuudet. Retronik esitteli lammasaitoja. Kahvion tarjoiluista vastasivat Sedun opiskelijat.

Villattomaksi alle 1,5 minuutin

Kerintäkilpailuun oli saapunut runsas joukko keritsijöitä. Kerintälampaat olivat *Christer Ollqvistin* tilalta Vöyriältä. Tuomareina toimivat *John Dablin* ja *Pia Parikka*. Ensin kerintävuoressa oli suomenlammaskaritoita ja sitten texelkaritoita. Villat lähtivät vauhdikkaasti paras aika 1,27 *Mehis Tamsalulla* ensimmäisestä lampaasta ja toisen lampaan nopein aika *Marko Kängälällä* 1,44. Tiukan tuomaroinnin

jälkeen kilpailijat saatiin järjestykseen. Tasaisuuspisteiden ollessa kärjessä tasaiset, haavat/naarmut ratkaisivat. Tamsalu Virosta voitti saaden täydet 60 pistettä. Toiseksi sijoittui *Raivo Pent* 55 pisteellä ja kolmanneksi *Marko Kängälä* 52 pisteellä. Kiitos osallistujille ja sponsoreille jotka mahdollistivat kilpailun. Palkintoina jaettiin sekä rahaa että tuotepalkintoja.

Huippuhintoja ei saavutettu

Lopuksi päästiin vihdoin pässihuutokauppaan. Texel-rotuisia päsejä oli myynnissä seitsemän. Korkein hinta 600 euroa maksettiin *Veli Abolan* tammikuussa syntyneestä DAF. Bonis nimisestä pässistä, jolla oli huutokaupan nuorista päseistä korkein selkälivastus 38,8 mm. Texeleiden kes-

kihinta oli 466 euroa. Valkoisia suomenlampaista oli lopulta tarjolla vain seitsemän, kun niitä on yleensä ollut noin 15. Kauimpaa tullut myyjä *Kirsi Yli-Piessa* sai korkeimman hinnan 15. Piessan Lumiukon hinnan noustessa 520 euroon. Keskihinta jäi 400 euroon. Varsin hyväntasoisia värillisiä suomenlampaista oli myynnissä yksitoista ja niistä viisi myytiin keskihintaan 358 euroa. Korkein hinta 440 euroa maksettiin *Hannu Iso-Junnon* mustasta luomupässistä 47. Kivipellon Vasili. Huutokauppapässien keskihinnaksi muodostui lopulta 412 euroa. Myyntitulokseen voi olla varsin tyytyväinen, sillä 70 prosenttia päseistä myytiin. Myymättä jääneet löytyvät kuvien kera lammasnetistä www.lammasnetti.fi.

LAMPAANKERINNÄN SUOMENMESTARUUSKILPAILU JA AVOIN SARJA 13.9.2014 Ilmajoki 2014, TUOMARIT: John Dahlin ja Pia Parikka

sija	Kilpailijan nimi	Kerintäaika 0–30 pistettä	Kerinnän tasaisuus 0–20 pistettä	Haavat 0–10 pistettä	Tulos yht. 0–60 pistettä
1.	Mehis Tamsalu, Viro	30	20	10	60
2.	Raivo Pent, Viro	29	17	9	55
3.	Marko Kängälä, Äänekoski	29	18	5	52
4.	Peedo Fix, Viro	26	17	6	49
5.	Tuomas Mattila, Huruksela	22	17	8	47
6.	Rauno Pohjasenaho, Keminmaa	21	17	5	43
7.	Kati Neuvonen, Alajärvi	22	13	7	42
8.	Aki Kaitamäki, Jurva	24	14	3	41
9.	Max Stylegradskiy, Venäjä	22	16	0	38

Kuva: Outi Sirola

Outi ja Jari Sirolan oxford down -katrasta Tohmajärvellä.

Oxford down ja oxford up

Oxford downin historiaan sisältyy nousuja ja laskuja, mutta rotu pitää pintansa. Vuosi 2014 on raamikkaan rodun juhlavuosi.

Kirsi Vertainen

Britanniassa kasvattaja- ja rotujärjestö Oxford Down Sheep Breeders' Association täyttää tänä vuonna 125 vuotta. Sata vuotta rotujärjestön perustamisen jälkeen alkoi kasvatustyö myös Suomessa. Näin oxford down on ollut osa suomalais-ta lammastaloutta jo 25 vuotta. Koska oxford down on meillä tuontiroduissa vankalla toisella sijalla heti texelin jälkeen, on yllätys havaita, että rodun alkuperämaassa se kuuluu harvinaisten rotujen listalle. Rotu on kohdannut vahvan nousukautensa jälkeen aallonpohjan, mutta on onneksi jälleen elpymässä.

Jalostustyö alkaa

Oxford downin alkuperä on nimensä mukaisesti Oxfordshiren alueella, jossa rodun kehittäminen aloitettiin 1830-luvulla risteyttämällä kaksi erityyppistä lammasrotua keskenään; hampshire down- ja southdown-uuhia

astutettiin pitkävillaisella cotswoldpässillä. Risteytysten paremmuus huomattiin pian: ne tuottivat enemmän lihaa, kuin pitkävillaiset cotswoldit ja enemmän villaa, kuin lyhytvillaiset down-rodut. Erityisesti Witneyn alueella toimivat kasvattajat kiinnostuivat jalostustyöstä ja sieltä uusi rotu levisi pian myös Gloucestershireen ja Oxfordshiren Cotswoldiin. Rotutyypin vakiintui seuraavien 50 vuoden aikana harkitun valinnan ansiosta. Samalla nimitys vakiintui "downcotswoldista" "oxfordshire downiksi" ja lyheni myöhemmin muotoon "oxford down". Alkuperäisrotuja ei ole käytetty jalostustyössä enää vuoden 1854 jälkeen.

1800-luvun loppu voittokulkua

Vuonna 1874 rodun kasvatus aloitettiin Skotlannissa ja vuonna 1884 ensimmäiset puhtaat oxford down-pässit myytiin Kelsossa, historialli-

Kuvat: Oxford down SBA, Englanti

Näyttelyt ovat yksi ODSBA:n toimintamuodoista. Kuvassa nuorten oxford down -uuhien luokka arvosteltavana Moreton-in-Marsh näyttelyssä Englannissa.

nessa ja maineikkaassa skotlantilaisessa pässihuutokaupassa. Tämä oli alku rodun voittokululle pohjoisessa. Puhtaita oxford down -pässejä käytettiin erityisesti Scotch Borders -alueen valtarodun eli scotch halfbred'in uuhille. Pian oxford downit hallitsivat Border alueen markkinoita: vuosittain yli 1 000 pässiä myytiin pelkästään Kelsossa. Myös vienti alkoi vetää ja suuria määriä oxford downeja vietiin USA:an ja Saksaan.

1800-luvun loppu oli rodun kultaaikaa myös etelässä. Cotswoldissa se oli jo syrjäyttänyt alueen alkuperäisen cotswold-lampaan ja suuret katraat laidunsivat lowland-alueilla eli alavilla pelloiksi muokatuilla viljelysmailla. Alueen lammastalous perustui lampaan ja viljan liittoon. Paimen laumoineen ahtautui nyt pelloille, joilla viljeltiin viljan lisäksi myös rehukasveja, juureksia ja vihanneksia.

KÄÄNNÄ

Oxford down on suurikokoinen ja raamikas rotu, jolla on erinomaiset lihantuotantominaisuudet. Villa on vaalean ruskehtavaa ja jalat ja pää ovat sävyllään tumman suklaan ruskeat. Keritsemistä riittää, sillä "oksit" ovat kauttaaltaan viljan peitossa. Kuvissa nuori uuhi (ylhällä) ja pässi Brittein saarilta.

DOWN-RODUT REHEVILLE LAITUMILLE JALOSTETTUJA

Lammastalous on ollut tärkeä osa Britannian maataloutta jo vuosisatoja. 1800-luvun puolivälissä lampaista oli jo 20–30 miljoonaa. Tuolloin tuotannon painopiste oli vielä villantuotannossa, josta se on siirtynyt nykyiseen lampaan- ja erityisesti karitsanlihan tuotantoon. Myös varhemmalle lammastaloudelle leimallinen paikallisuus omine alueellisesti erikoistuneine rotuineen on vaihtunut laajamittaiseksi lammasteollisuudeksi, joka nojaa vahvasti risteytystuotantoon.

Rotukirjo on ollut Britanniassa varsin laaja, sillä paikallisia rotuja on ollut yli 60. Rodut jaettiin karkeasti eri tyyppeihin sen mukaan, millä korkeudella ja millaisessa maastossa ne olivat sopeutuneet elämään. Mountain- eli vuoristorodut selviytyvät korkealla hyvin hankalissa olosuhteissa ja erittäin niukalla ravinnolla. Hill-rodut ja pitkävillaiset rodut laidunsivat puolestaan hieman alavammilla mailla, kuin "mountainit". Viimeisenä ryhmänä olivat down-rodut, jotka jalostettiin erityisesti lihan tuottajiksi ja laiduntamaan alavien maiden hedelmällisiä ja viljelykelpoisia maita.

Muuttuva maatalous on supistanut rotuvalikoimaa, jossa etusijan ovat saaneet systemaattiseen risteytystuotantoon parhaiten sopivat rodut, kun taas siihen huonommin sopivat ovat joko kadonneet tai niiden merkitys on olla enää pelkkä kuriositeetti lammasteollisuuden valtavirrassa. Entisten "lowland" alueiden siirtyminen peltoviljelyyn Itä- ja Etelä-Englannissa on muuttanut lampaankasvatuksen painopistettä enemmän länteen ja pohjoiseen mäkisille alueille. Karut ylängöt pystytään hyödyntämään käyttämällä edelleen mountain- rotuja näillä alueilla. Mountain-uuhi (esimerkiksi swaledale, welsh mountain, scottish blackface tai cheviot), joka on liian vanha elämään karuissa olosuhteissa, vietään alemmas paremmille laitumille ja astutetaan pitkävillarodun (esimerkiksi blue-faced leicester tai border leicester) pääsillä. Näin syntyneet ensimmäisen polven risteytysuuhet astutetaan puolestaan down-ryhmän pääsillä, jolloin syntyvä ensiluokkainen teuraskaritsa on kolmiroturisteytys.

Yleisimmin käytettyjä risteytyksiä ovat mule (swaledale x bluefaced leicester), welsh halfbred (welsh mountain x border leicester) ja scotch halfbred (cheviot x border leicester). Terminaalipäseinä käytetään eniten texeliä. Sen ohella on käytössä suffolkia, oxford downia ja hampshireä. Suurien tuotantokatraiden koko voi olla mitä tahansa 200–2000 uuhien välillä.

Kuva: Outi Sirola

Juuresten nostamisen sijaan lampaat laskettiin laiduntamaan peltoja talveksi ja eläimet söivät sadon suoraan paikan päällä. Paimenen tehtävä oli huolehtia siitä, että lampaat söivät satoa tasaisesti lohkoittain ja samalla lannoittivat pellot seuraavaksi sato-kaudeksi. Tämä tapahtui aitaamalla

syötettävät lohkot väliaikaisilla puusilla aidoilla. Järjestelmää kutsuttiin nimellä "folding".

Rodun noususuhdanne kulminoitui rotujärjestön perustamiseen. Samat henkilöt, jotka olivat muutoinkin rodun puuhamiehinä, olivat myös perustamassa tuoretta yhdistystä Oxford

Down Sheep Breeders' Association. Uuden yhdistyksen syntysanat lausuttiin 8.8.1888, kun ryhmä oxfordshireläisiä lampureita tapasi Oxfordissa vuotuisessa oxford down-pääsien huutokaupassa Binsey Lanella. Yhdistys perustettiin seuraavana vuonna eli 1889. Tuolloin julkaistiin myös ensimmäinen rekisteröityjä katraita koskeva luettelo eli Flock Book.

Alamäki alkaa

1930-luvulle tultaessa kultaiset ajat olivat ohitse. Lowland-alueelle ominainen laidunnustapa folding väistyi Oxfordshiressä ja Gloucestershiressä. Lampaiden avulla hoidettu peltojen lannoitus koettiin liian työlääksi ja kannattamattomaksi, sillä keinolannoitteet alkoivat saada jalansijaa. Toisen maailmansodan vuosina rotu vielä säilytti arvonsa, sillä se pystyi tuottamaan elintarvikepulasta kärsivässä maassa runsaasti sekä villaa että lihaa. Kelsossa, josta oli tullut rodun

OSTETAAN
karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh. 010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

”Vuonna 1974 Rare Breed Survival Trust (RBST) eli uhanalaisten rotujen pelastussäätiö luokitteli oxford downin 10 harvinaisimman brittiläisen lammascarodun joukkoon uuhimäärän ollessa 700.”

merkittävä myyntikanava, myytiin vielä 1940-luvun lopussa yli 900 pääsiä vuosittain. Seuraava uhka oli kuitenkin suffolkin yleistymisen terminaalilirotna 1950-luvulla erityisesti pohjoisessa. Suffolkin ekspansio miltei pyyhkäisi oxford downin rotukartalta, sillä pääsien hinnat romahtivat ja puhdasjalostuksesta tuli kannattamatonta. Enää reilu 500 oxford down -pääsiä vaihtoi omistajaa Kelsossa vuosittain. Tämä tarkoitti romahdusta koko rodulle koko Britannian alueella, sillä Kelsolla oli ollut kansallisesti niin ratkaiseva merkitys.

Uhanalaisten rotujen listalle

1955 oli käännekohta, jolloin todellinen syöksykierre alkoi. Suffolk otti kärkisijan terminaalilirotna ja monet pienet kasvattajat lopettivat oxford downien kasvattamisen. Pian myös suuret kasvattajat seurasivat perässä. Suuria määriä arvonsa menettäneitä oxford downeja vietiin 1950–60 -luvuilla esimerkiksi Neuvostoliittoon mukanaan sukulinjoja, jotka hävisivät kokonaan Britannian populaatiosta. 1970-luvulle tultaessa koko Britanniassa oli jäljellä enää 30 oxford downin kasvattajaa. Viidessätoista vuodessa oli kadonnut 100 kasvattajaa ja yli 9 000 jalostusuuha. Vuonna 1974 Rare Breed Survival Trust (RBST) eli uhanalaisten rotujen pelastussäätiö luokitteli oxford downin 10 harvinaisimman brittiläisen lammascarodun joukkoon uuhimäärän ollessa 700. Näin siis 1950-luvun alun suosituin terminaalilirotna löysi itsensä uhanalaisten rotujen listalta.

Hidas elpyminen

1980-luvulla RBST-säätiön työn tuloksena useat kasvattajat alkoivat ymmärtää, kuinka aliarvostettu rotu oli ja pikku hiljaa sen arvo monipuolisena terminaalipässinä alkoi nousta. Vuonna 1989 rotuyhdistyksen juhliessa 100-vuotista taivaltaan oxford downeja kasvattavia katraita oli jo 151, mikä oli suurin luku sitten 1950-luvun. Elpyminen oli kuitenkin

hetkellistä, sillä 1990-luvulla kiinnostus kookkaita oxford down risteytyksiä kohtaan hiipui samalla, kun texel aloitti nousunsa Britannian suosituimmaksi terminaalilroduksi. Useita vanhoja oxford down -kasvattajia lopetti, joukossa myös Addenbury, joka oli toiminut alalla 140 vuotta.

Vuonna 1999 kasvattajia oli enää 66 ja puhtaita uuhia 1 100. Seuraavien kymmenen vuoden aikana oxford down -pääsien kysyntä oli vähäistä mutta kasvattajien määrä nousi hie-man. Tälle kymmenvuotisjaksolle sattui myös suu- ja sorkkatauti-epidemia, josta ei selvitty ilman takaiskuja. Kolme katrasta oli hävitettävä ja niiden mukana menetettiin jälleen korvaamattomia sukulinjoja. 2000-luvun alussa haettiin uutta verta rotuun tuomalla Saksasta maahan viisi ”schwartzkopf”-lammasta.

Luottavaisesti tulevaisuuteen

Viimeisen viiden vuoden aikana rekisteröintiluvuissa on tapahtunut käänne ylöspäin. Tällä hetkellä jalostusuuhia on 1 500 ja rotua kasvattavia katraita 106. Luvut ovat suurimmat kahteenkymmeneen vuoteen. Nykyisellä uuhimäärällä oxford down luokitellaan RBST:n viisiportaisessa riskirotujen luettelossa sijalle neljä eli se ei ole enää kriittinen tai uhanalainen rotu. Rekisteröintien kasvu ja rotua kasvattavien tilojen runsastuminen saavat rodun tulevaisuuden näyttämään turvatulta.

Risteytyskäyttö on edelleen oxford downin tärkein käyttömuoto ja erityisesti terminaalilirotna sen hyvät ominaisuudet pääsevät oikeuksiinsa. Puhdasjalostusta harjoittavilla tiloilla eläinmäärät ovat edelleen suhteellisen pieniä, tilaa kohden noin 10–20 uuha.

KÄÄNNÄ

Satulamäen kotilammas
Satulamäentie 135, Suonenjoki
Puh. 0408226817
kimmo.torronen@kotilammas.fi

Idealliset kalusteet lampaille ja vuohille

Hihnaruokkija lampaille

Itsesulkeutuva ruokinta-aita

Katso Venon tuotteet ja koko tuotevalikoimamme sivuiltamme
kotilammas.suomalainenverkkokauppa.fi

Laadukkaat lammastarvikkeet ja ym. maataloustarvikkeet edullisesti

- lammastarvikkeet ja -kääntäjät
- aitaelementit ja rännitys
- paali- ja heinähäkit
- ruokintakaukalot
- juomakupit
- paljon pientarvikkeita mm. karitointi, astutus, hoito
- maatilatarvikkeet mm. desinfiointi, ovi-verhot, reukärkyt, valvontakamerat
- lammastarvikkeet
- kyllästetyt aitatolpat
- muovitolpat
- aita-verkot
- HT teräslangat
- aitanauhat, -köydet
- eristimet, kahvat ym. aitaustarvikkeet
- sähköpaimenet
- koiratarhat
- kanaverkot

Suomalaisen farmarin verkkokauppa
kotilammas.suomalainenverkkokauppa.fi
Satulamäen Kotilammas, Suonenjoki puh. 040 822 6817

Vaikka oxford downin pääasiallinen käyttö on risteytystuotannossa, myös puhtaat oxford down- tuottajat ovat löytäneet omat kuluttajansa: erikoistuneet lihakauppiaat, maatilakaupat ja suoramyyntiasiakkaat osaavat arvostaa ensiluokkaista karitsanlihaa. Kuvassa lihakaupan ikkunaa Oxfordin suurimmassa kauppahallissa.

Puhdasjalostus onkin usein vain yksi sivujuonne tilojen lammastaloudessa ja pääansiot tulevat lihaa tuottavista risteytyskatraista. Oxford downeja on viime vuosina viety Britanniasta Tšekkeihin, Hollantiin, Sveitsiin ja Saksaan. Norjaan on viety siementä.

Rotujärjestö toimii nykyään vilkkaasti. Järjestön pääperiaatteena on ylläpitää oxford downien puhdasjalostusta ja lisätä niiden käyttöä risteytyksissä. Järjestö listaa viralliset huutokaupat, näyttelyt ja tuomarit, järjestää vuotuisen päänäyttelyn ja huutokaupan, ohjeistaa rekisteröinneissä ja

korvamerkinneissä, jakaa vuotuisen kiertopalkinnon näyttelyissä menestyneelle kasvattajalle, järjestää valokuvauskilpailuja ja ennen kaikkea pitää rekisteriä puhtaista oxford downeista ja niiden kasvattajista.

Oxford downit Suomessa

Suomeen ensimmäiset oxford downit tulivat vuonna 1989 Tanskasta Suomen Lammasyhdistyksen ja Maa-seutukeskusten liiton (nykyinen Pro-Agria) organisoimalla kuljetuksella. Myös lampuri Pekka Helminen toi 1990-luvun alussa pariin otteeseen

jalostuseläimiä Tanskasta. Uusi rotu oli nähtävillä alusta saakka maatalousnäyttelyissä ja tuontieläimet saivat myös palstatilaa lehdissä. Esimerkiksi Pohjois-Savon lammaskerhon jäsenlehdessä 3/1990 todettiin, että "Oxford Downit ovat ulkoiselta olemukseltaan nalleja. Tästä karhumaisesta söpöihinistä tiedetään, että Tanskassa ne ruokitaan meikäläisittäin pöyristyttävän voimakkaasti. Ja karitsoinnissa tarvitaan erityistä ammattitaitoa." Alun jälkeen moni uskomus on korvautunut tiedolla ja tänä päivänä oxford downien kasvatus on varsin ammatillisella pohjalla.

Uutta verta tuotettiin Suomeen jälleen 2000-luvun alussa. Tällä kertaa tuotiin alkioita ja siementä Uudesta Seelannista. Vuonna 2012 toteutui elävien eläinten tuonti Latviasta. Samassa kuormassa tuotiin myös siementä keinosiemennyksiä varten. Tällä hetkellä (10.10.2014) oxford downeja on 1774 kappaletta, eli 1,1 prosenttia Suomen 155 294 lampaan populaatiosta. Oxford down -uuhia on 1352 ja pässejä 422. Lampaat ovat jakautuneet 89 eläintenpitäjän kesken. Jalostuslampoloita on kaksi; *Outi Sirolan* Rajakarjalan Oxford Down ja *Hannele Enbergin* Woolenberg.

Pioneerityötä Porvoossa

Rodun ensimmäisen aallon pioneereihin kuuluivat *Marjatta* ja *Pauli Salonen* Porvoosta. Heidän suomenlammaskattraansa sai täydennystä, kun ensimmäisestä tuontierästä päätyi 10 uuhia ja yksi passi, Bingo X1 Porvooseen. Bingosta tuli myös ensimmäinen

LAMMASVAAKA

Helppo käyttää, myös yksinpunnitus.
Monipuolinen tiedonsaanti.
Myös edullinen vuokrausvaihtoehto.

Kysy
tarjous!

VAAKATALO OY
SCALESHOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 020 73 51 500, info@vaakatalo.com, www.vaakatalo.com

”Marjatta Salonen, jota voi hyvin kutsua Suomen oxford down- jalostuksen grand old ladyksi, kertoo että uusi rotu tuli valituksi valokuvan perusteella.”

Suomessa kantakirjattu oxford down pääsi ja Bingon perimä elää edelleen suomalaisessa oxford down populaatioissa F-linjaisena. *Marjatta Salonen*, jota voi hyvin kutsua Suomen oxford down- jalostuksen grand old ladyksi, kertoo, että uusi rotu tuli valituksi valokuvan perusteella. Sympaattinen ulkonäkö voitti puolelleen eikä valintaa tarvinnut katua. Salokset kasvattivat rotua katraassaan vuoteen 2012 eli tuotannon lopettamiseen saakka. He olivat alusta saakka mukana kehittämissä rotua niin Uuden Seelannin tuontialkioiden-, kuin keinosiemennyksenkin avulla. Heillä on onnistuneita kokemuksia myös oxford downien syyskaritsoinneista ja kaksi kertaa vuodessa karitsoimisesta. Marjatta Salosen mukaan oxford down on sekä itsepäinen että herkkä rotu, jonka varauksellinen suhtautuminen ihmiseen teettää lampurilla töitä luottamuksen saavuttamiseksi. Kärsivällisyys kuitenkin palkitaan, sillä kun luottamus on saavutettu, oxford down on koiramaisen uskollinen.

Kasvatusta rajan pinnassa

Samoilla linjoilla oxford downien luonteesta on itärajan tuntumassa Tohmajärvellä oxford downeja kasvattava Outi Sirola. Luonteenpiirteitä tärkeämmäksi Sirola nostaa kuitenkin ominaisuudet, jotka tekevät siitä erinomaisen tuotantoeläimen. Rotu on hänen mukaansa terve, nopeakasvuinen ja taloudellisesti ruokittavissa ja sillä on hyvä rehunkäyttökyky, suhteellisen helpot karitsoinnit ja hyvät emo-ominaisuudet.

Outi ja hänen miehensä Jari Sirola aloittivat rohkeasti lampurinuransa 25 uuhella ja kahdella pääsillä vuonna 1994. Eläimet ostettiin Pekka Helmiseltä. Alusta asti rodun kehitystyöhön lähdettiin tosissaan. Katraaseen hankittiin ensin lisää jalostuseläimiä Pekka Helmiseltä. 2000-luvun alussa uutta verta saatiin Uudesta Seelannista tuotetulla siemenellä. Vuonna 2012 onnistui vihdoinkin elävien eläinten tuonti Latviasta, kun Outi ja *Jari Sirola*

toivat Suomeen kaksi uuhetta ja pääsin sekä siementä tulevaa käyttöä varten. Tila on ollut mukana myös ultraäänimittauksissa vuodesta 1997 saakka ja jalostuslampolana vuodesta 2001.

Outi Sirola näkee rodun tulevaisuuden valoisana vaikka geenipooli kaipaa laajennusta. Mikäli geenipohjaa saadaan laveammaksi tuontisiemenellä tai alkioilla, suomalaisella oxford downilla on hyvä tilanne; hyvä ja terve eläinaines, jolla on hyvät tuotanto-ominaisuudet, hyvä siitosarvo ja tulevaisuudessa ehkä myös vientimarkkinoita.

Suuremmat uhkakuvat Outi Sirola näkee aivan toisaalla, kuin yksittäisen rodun geeniperimän kohdalla. Ongelmakohtat kuten maatalouspolitiikka, petokysymykset ja eläintautitilanne ovat niitä suuria kysymyksiä, joista riippuvat myös yleiset tuotannon harjoittamisen edellytykset.

”Outi Sirola näkee rodun tulevaisuuden valoisana vaikka geenipooli kaipaa laajennusta. Mikäli geenipohjaa saadaan laveammaksi tuontisiemenellä tai alkioilla, suomalaisella oxford downilla on hyvä tilanne; hyvä ja terve eläinaines, jolla on hyvät tuotanto-ominaisuudet, hyvä siitosarvo ja tulevaisuudessa ehkä myös vientimarkkinoita.”

Lähteet:

Brown, Jonathan: Shepherds and Shepherding. Shire Library. 2013. Great Britain.
Hambley, Alan: The Oxford Down – rise, fall and renaissance. Artikkelit RBST:n julkaisussa The Ark vuodelta 1989.

Henson, Elizabeth: British Sheep Breeds. Shire Album 157. 2000. Great Britain.
The Flock Book of The Oxford Down Sheep 2014. Published by The ODSBA.

Pohjois-Savon lammaskerhon jäsentiedote 3/1990.

Eviran valvontayksikkö/ eläinten terveys- ja hyvinvointiyksikkö/Pia Vilen.
www.oxforddownsheep.org.uk.
www.rbst.org.uk.

ESA ANTAS

**Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus**

Puh. 040 524 9629
Lyöttiläntie 449, 47540 LYÖTTILÄ

Retronik-lammaskalusteet Ne Suomessa valmistetut

- Pyöröpaalihäkit
- Käsittelyaidat
- LAIDUNKATOKSET
- Väkirehukourut
- Hoito-, eläin- ja karitsaportit
- Rännityslaitteet
- Uimuri juomakupit + Suojakaaret

Katso esittelyvideo:
Lammasyhdistys/jalostus
*Kiitos Lampurit
kuluneesta vuodesta!*

Retronik Ky
Raija 040 7022 162
Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

**OSTETAAN
LAMMASTA JA KARITSAA.**
Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

Tilateurastamo Kouvlassa
www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

REHU-ÄSSÄ OY

- **LAMMASKIVENNÄISIÄ**
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.
- **NUOLUKIVET**
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY
PUH: 06 344 4433
FAX: 06 344 4432
email: rehuassa@qnet.fi

Akuuttien tartuntatautien ehkäisy lammastilalla

Tarttuvien tautien välitön syy on virus, bakteeri tai loinen, joka saa eläimessä aikaan tulehdusreaktion. Taudin vakavuus riippuu taudinaiheuttajan ominaisuuksista, tartunnan voimakkuudesta ja eläimen vastustuskyvystä. Epidemioihin päädytään, kun taudinaiheuttaja on uusi tai eläinten vastustuskyky puutteellinen.

Teksti **Lammaslääkärit**
Kuvat **Terhi Torikka**

Terveystieteiden keinoin ehkäistään niin tautien oireilua kuin uusien taudinaiheuttajien kulkeutumista tilalle. Taudinpurkausten riski kasvaa vääjäämättä, kun eläinmäärä tilalla kasvaa. Suuressa joukossa taudinaiheuttajien suorat ja epäsuorat leviämisreitit lisääntyvät ja monipuolistuvat. Ne myös kohtaavat useammin vastustuskyvyltään heikkoja, yleensä nuoria yksilöitä, jotka sairastuvat. Tällaisissa yksilöissä taudinaiheuttajien määrä voi päästä lisääntymään niin suureksi, että tartuntojen leviäminen tehostuu ja vähemmän alttiitkin yksilöt alkavat sairastua. Riski voi entisestään kasvaa, jos suureen tilakokoon liittyy ajanjaksoja, joina lampolassa on samoissa tiloissa eri-ikäisiä pikkukaritsia.

Tilaimmunitteetti koostuu monesta

Sisäloissairaudet, kokkidioosi ja klostRIDIOOSI ovat esimerkkejä karitsoiden taudeista, joiden ehkäisy perustuu tartunnan voimakkuuden hillitsemiseen ja eläinten vastustuskyvyn vahvistamiseen – ei niinkään täydelliseen vapauteen taudinaiheuttajista. Uuhien

Akuuttien tartuntatautien ehkäisy on kokonaisuus, jossa täytyy ensiksi tarkastella oman tilan suoria ja epäsuoria kontakteja toisille tiloille; mikä on riski saada niiden kautta uusia tartuntoja? Toiseksi on suunniteltava, miten eläinten vastustuskyvystä huolehditaan mahdollisimman hyvin, etteivät piilevät tartunnat puhkeataudiksi. Terveystieteiden tyyttö auttaa näissä molemmissa.

listerioosia ja akuuttia utaretulehdusta taas aiheuttavat eläinten normaalissa ympäristössä viihtyvät mikrobit, jotka aiheuttavat ongelmia vasta päätyessään väärällä hetkellä väärään paikkaan. Tällaisissa tapauksissa taudille altistavat varsinaisesti hygienian heik-

keneminen, heikkolaatuinen mullalla likaantunut rehu, vauriot vetimissä tai esimerkiksi olosuhdemuutosten aiheuttama stressi lopputiineillä eläimillä.

Leviäminen tiloilta toisille

Ammattilampureiden (>100 uuhta) määrä näyttää Suomessa kasvavan. Se on nykyään muutama sata, mutta osuus karitsanlihan kokonaistuotannosta on jo noin puolet. Verrattuna nauta- ja sikatalouteen on lammastalouden erityispiirteinä tulevaisuudessaakin niin sanottujen puoliammattilais- ja harrastajatuottajien suuri määrä. Sen ei kuitenkaan uskota ratkaisevasti edistävän vakavienkaan tartuntatautien leviämistä epidemioiksi. Ennustamista vaikeuttaa kuitenkin epävarmuus siitä, minkälainen on tulevaisuuden kotieläintilojen kontaktiverkosto. Mitä vähemmän kotieläintilojen välillä on suoria tai epäsuoria kontakteja, sen vähemmän tartunnoilla on leviämiskeinoja. Tuotannon ammattimaistumisen uskotaan parantavan kotieläintilojen tautisuojausta ja sitä kautta vähentävän myös kontaktien tartunnallisuutta tulevaisuudessa.

Tilan tautisuojaus

Evira selvitti lammastilojen tautisuojausta kyselyllä vuonna 2011 (Lammasta ja vuohitalous eläintautien leviämisympäristönä, riskiprofiili, Evira 2013). Tuolloin tehdyssä kyselyssä vain alle viidennes vastaajista ilmoitti tuovansa ostoeläimet lampolaan karanteenin kautta. Kuitenkin yli puolet kaikista lammastiloista osti säännöllisesti uudistuseläimiä. Hyvä käytäntö olisi myös ajoittaa hankinnat selvästi erilleen karitsointiajoista.

Toinen yleisesti laiminlyöty yksinkertainen tautisuojaustoimenpide on vierailijoille tarjottava suojavaatetus ja saappaat. Erityisesti eläinlääkärit, keritsijät, lampurit itse ja neuvojat saattavat vierailulla samana päivänä useammalla kuin yhdellä lammastilalla, eläinlääkärit myös nautakarjatiloiilla. Tällainen kasvattaa epäsuorien tartuntojen riskiä jalkineiden, vaatteiden, käsien ja työvälineiden välityksellä. Vain noin puolet vastaajista kertoi edellyttävänsä erityistä suojavaatetusta ja -jalkineita eläinsuojissa kävijöiltä.

Rehu- ja juomavesihygienialla on

LAMPAIDEN ORF-TAUDIN ILMENEMISESTÄ

Lampaiden orf-taudista puhutaan paljon. Sitä on käsitelty myös tämän lehden numerossa 2/2014. Tauti on yleismaailmallinen, eikä Suomessakaan uusi. Erilaisia viruskantoja tunnetaan. Laaja porojen epidemia kuvattiin 90-luvun alussa, ja ainakin jo silloin tartuntaan viittaavia oireita todettiin myös lampaissa. Eviraan lähetettyjen rupinäytteiden määrät ovat viime vuosina kasvaneet muutamaan kymmeneen ja myös virusta on löydetty toistuvasti, keskimäärin noin joka toisesta näytteestä. Orf voi levitä käsien haavaumien kautta myös ihmisiin (zoonoosi) ja aiheuttaa paikallisia ihomuutoksia. Lääkäreiden tekemiä klinisiä diagnooseja ei tilastoida, joten tapausten yleisyydestä on vaikea saada tietoa.

Työvälineet ja pinnatkin levittävät

Akuitusti oireilevat lampaat levittävät virusta tehokkaasti suorassa kontaktissa. Suun limakalvovauriot helpottavat viruksen pääsyä elimistöön. Virus leviää myös työvälineiden ja pintojen välityksellä, ja voi säilyä kuivuneissa ruvissa tartuntakykyisenä vuosia. Useimmat taudin sairastaneet aikuiset lampaat saavat immuniteetin, joka ei kuitenkaan ole elinikäinen eikä suojaa karitsoita. Suuressa joukossa voi olla myös kroonisia kantajia. Kaikista edellä mainituista syistä voi kerran saadusta orf-tartunnasta vapautuminen olla vaikeaa.

Hillitse huolenpidolla

Hyvin toteutetut tautisuojaustoimet ehkäisevät orf-viruksen leviämisen lampolaan. Karanteeni antaa mahdolliselle piilevälle tartunnalle aikaa puhjeta taudiksi valvotuissa olosuhteissa. Eläinliikenteen lisäksi pitää muistaa myös epäsuorien kontaktien aiheuttama riski. Jos virus kaikesta huolimatta kulkeutuu lampolaan, voi sen leviämistä ja taudin seurauksia yrittää hillitä sairaiden eristämällä, huolehtimalla pienimpien karitsoiden puhtaasta, hyvin kuivitetusta ympäristöstä ja riittävästä ravinnonsaannista. Samat ohjeet pätevät myös silloin, jos tilalla jo oleva piilevä tartunta puhkeaa näkyväksi juuri karitsointiaikaan. Eläinten keritsimisestä tulisi pidättäytyä klinisen oireilun aikana. Jos tämä ei ole mahdollista, suositellaan keritsimien terien pesua ja desinfiointia jokaisen eläimen välillä.

”Suuressa joukossa taudinaiheuttajien suorat ja epäsuorat leviämiskeinot lisääntyvät ja monipuolistuvat.”

keskeinen merkitys niin tartunnoilta suojaautumisessa kuin tilaimmuniteetin ylläpitämisessä. Vain alle puolet vastaajista kertoi suojaavansa väkirehuhaittaeläimiltä. Lintujen ja jyrtsijöiden jätöksillään sotkeman juomaveden tai väkirehuhaittaeläimiltä. Lintujen ja jyrtsijöiden jätöksillään sotkeman juomaveden tai väkirehuhaittaeläimiltä.

vat kuitenkin aiheuttaa sairastumisia silloinkin, kun samoja mikrobeja esiintyisi myös normaalisti pieniä määriä eläinten ympäristössä.

Tautisuojauksen käytäntöjä esiteltiin lehden edellisessä numerossa (4/2014).

Pohjalainen perheyritys palvelee sinua myymälänä sekä verkkokauppana!
Ainutlaatuinen erikoisliike ammattilaisille sekä harrastajille!
KOTIELÄINTARVIKE.FI
maatalo-, ratsu- ja lemmikkitarvikkeiden erikoisliike
System Lahli Oy / Kotieläintarvike.fi Seinäjoki myynti@kotielaintarvike.fi 06 4787 200

Ternimaitoa kannattaa pitää varalta pakastimessa. Tarvittaessa sen voi antaa karitsalle letkuruiskulla.

Ternimaito on korvaamattoman tärkeää!

Riittävä ternimaidon saanti on karitsoille ja kileille elintärkeää. Ternimaidosta ne saavat puolustuskykyä taudinaiheuttajia vastaan sekä energiaa elämän ensimmäisille ja erityisesti lämmöntuotantoon. Poikimiset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan valvomaan ja jälkeläisten ternimaidon saanti varmistamaan.

Teksti **Ann-Helena Hokkanen**
ELL, maatalousyrittäjä
Savonia AMK, Eläinterveyden tekijät -hanke

Kuvat **Silja Alamikkotervo**

Ternimaidolla tarkoitetaan poikimisen jälkeen lampaan tai vuohen utareesta erittyvää ensimmäistä maitoa. Se on tarkoitettu vastasyntyneen ensimmäiseksi ateriaksi. Ternimaito sisältää paljon vasta-aineita, muita valkuaisaineita, sokereita, rasvaa, kivennäisaineita, vitamiineja sekä erilaisia kasvutekijöitä ja emän valkosoluja. Ternimaito on tavalliseen maitoon verrattuna oikea rautaisannos. Sen tarkoituksena on turvata mahdollisimman tehokkaasti jälkeläisen energian ja vasta-aineiden saanti sekä tukea vastasyntyneen elintoimintojen, ruuansulatuksen ja kasvun käynnistymistä. Ternimaitoa on tutkittu paljon ja kaikkia sen merkityksiä vastasyntyneelle ei vielä edes tiedetä. Riittävä ternimaidon saanti mahdollisimman nopeasti syntymän jälkeen on kuitenkin erittäin tärkeää vastasyntyneen terveydelle, kasvu- ja hyvinvoinnille. Karitsat ja kilit tarvitsevat suositusten mukaan ternimaitoa yhteensä noin 15 prosenttia elopainostaan ensimmäisen 12 tunnin aikana.

Ternimaito tarjoaa vasta-aineet

Vasta-aineet ovat elimistön puolustuksesta vastaavien valkosolujen tuottamia suuria valkuaisaineita, jotka taistelevat taudinaiheuttajia vastaan. Emän elimistö muodostaa vasta-aineita niille taudinaiheuttajille, joita se on kohdannut elämässään tai joita vastaan se on rokotettu. Vasta-aineet tuhoavat taudinaiheuttajia kuten erilaisia bakteereja ja viruksia, sitoutumalla niiden pintaan ja tekemällä ne vaarattomaksi.

Karitsa tarvitsee ternimaitoa yhteensä noin 15 prosenttia elopainostaan ensimmäisen 12 tunnin aikana. Ensimmäinen annos maitoa on saatava mieluiten 30 minuutin sisällä ja viimeistään 4 tunnin kuluttua syntymästä.

Lampaan ja vuohen istukka ei läpäise vasta-aineita tiineyden aikana. Siksi vasta-aineet eivät pääse kulkeutumaan emän verestä jälkeäisen verenkiertoon ja siksi karitsat ja kilit syntyvät ilman vasta-aineita.

Tarvitsemansa vasta-aineet ne saavat ternimaidosta syntymänsä jälkeen. Ternimaidon vasta-aineet on tarkoitettu suojaamaan vastasyntyneitä taudinaiheuttajilta sen ensimmäisten elin-kuukausien ajan.

Koska vasta-aineet ovat suuria valkuaisaineita, ne eivät normaalisti imeydy eläimen suolistosta suoraan elimistöön. Vastasyntyneellä on oma erikoinen järjestelmänsä, jonka avulla vasta-aineet läpäisevät suolen seinämän elämän ensimmäisten tuntien aikana.

Vasta-aineiden imeytyminen vähenee nopeasti syntymän jälkeen ja loppuu kokonaan ensimmäisen vuorokauden jälkeen.

Karitsan ja kilin tarvitsee siis saada ternimaitoa ensimmäisen kerran mahdollisimman pian syntymänsä jälkeen, mieluiten 30 minuutin sisäl-

lä ja viimeistään 4 tunnin kuluttua syntymästä.

Vastustuskyky auttaa eteenpäin

Jos vastasyntyneet karitsat ja kilit eivät saa ternimaidosta tarpeeksi vasta-aineita elimistönsä, niiden passiivinen vastustuskyky jää heikoksi. Tällöin niillä ei ole riittävä suojaa taudinaiheuttajia vastaan.

Hyvä passiivinen vastustuskyky on erittäin tärkeää ja sillä on kauaskantoisia seurauksia eläimen kehitykselle. Se edistää karitsojen ja kilien terveyttä. Lisäksi se edistää kasvua ja vähentää sairastavuutta ja kuolleisuutta suojellessaan eläintä taudinaiheuttajilta sen aikaa, että eläimen oma puolustuskyky kehittyy ja sen elimistö alkaa tuottaa omia vasta-aineita.

Poikimaympäristöön ja vastasyntyneiden eläinten olosuhteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska vastasyntyneiden puolustuskyky on heikko. Mitä enemmän taudinaiheuttajia eläimen ympäristössä on, sitä alttiimpi se on sairastumaan.

Puhtaat olosuhteet, laadukkaat kuivikkeet ja terveet aikuiset eläimet vähentävät taudinaiheuttajien määrää vastasyntyneen eläimen ympäristössä. Puhtaus on tärkeää myös emälle, sillä myös sen puolustuskyky on alentunut poikimisen aikaan.

Ensimmäinen ateria lämmittää

Vasta-aineiden saannin lisäksi karitsat ja kilit tarvitsevat ternimaitoa kiipeästi myös lämmöntuotantoon heti syntymän jälkeen. Vastasyntyneillä karitsoilla ja kileillä on hyvin vähän vararavintoa elimistönsä. Lisäksi niillä on erittäin paljon haihduttavaa pinta-alaa suhteessa elopainoon ja ne ovat märkiä. Tästä syystä ne kylmettyvät erittäin helposti. Alilämpöisyys rasittaa eläimen elimistöä, altistaa sairastumiselle ja voi tappaa nopeasti. Kylmettyminen onkin vastasyntyneiden karitsoiden yleisin kuolinsyy maailmalla.

Jos karitsat tai kilit eivät saa ternimaitoa pian syntymänsä jälkeen, niiden veren sokeritaso laskee liian

KÄÄNNÄ

alas eivätkä ne pysty pitämään yllä lämmöntuotantoaan. Silloin ne heikkenevät ja kylmettyvät nopeasti.

Mitä kylmempään ympäristöön karitsat ja kilit syntyvät, sitä alttiimpia ne kylmetymiselle ovat ja sitä nopeammin ja enemmän ne ternimaitoa tarvitsevat. Veto ja tuuli nopeuttavat kylmettymistä.

Varmista ternimaidon tuotanto

Terveet ja hyvin tiineysaikana ruokitut uuhet ja kutut tuottavat parasta ternimaitoa.

Vanhemmilla emillä on yleensä enemmän taudinaiheuttajilta suojaavia vasta-aineita ternimaidossaan kuin aivan nuorilla emillä.

Tämä johtuu siitä, että vanhemmat eläimet ovat todennäköisesti kohdanneet elämässään enemmän taudinaiheuttajia kuin nuoremmat. Lisäksi vanhemmat eläimet ovat yleensä lauman arvoasteikossa ylempänä ja niillä on parempi syöntikyky kuin nuoremmilla. Nuoret uuhet ja kutut voivat lisäksi stressata enemmän kuin vanhat. Lisäksi ne kasvavat usein vielä itse tiineysaikana. Tämä rasittaa elimistöä ja voi vaikeuttaa ternimaidon tuotantoa. Hyvät olosuhteet, tilava pitopaikka, onnistunut ruokinta ja terve lauma ovat tärkeitä poikimisten ja ternimaidon tuotannon onnistumiselle.

Poikimisten valvonta tärkeää

Poikimisten valvonta ja vastasyntyneiden eläinten seuranta on tärkeää, jotta ongelmiin voidaan puuttua mahdollisimman nopeasti. Pitkittynyt poikiminen rasittaa sekä emän että jälkeläisen elimistöä ja altistaa ne erilaisille ongelmille. Heikko karitsa tai kili ei jaksa imeä tai nousta ylös ja on nopeasti ongelmassa. Myös pitkittyneen syntymän aiheuttama hapenpuute voi johtaa heikkoihin jälkeläisiin, jotka tarvitsevat erityistä hoivaa, koska niiden lämmönsäätelykyky on vielä huonompaa kuin muuten. Jos emo ei jostain syystä hoida jälkeläistään, ihmisen on kuivattava vastasyntynyt ja pidettävä se lämpimänä.

Poikineen uuhien tai kutun utare on hyvä puhdistaa puhtaalla, kostealla ja lämpimällä rätillä. Samalla kannattaa tarkistaa, että maitoa tulee molemmista nisistä ja että kaikki jäl-

Jos emo ei jostain syystä hoida jälkeläistään, ihmisen on kuivattava vastasyntynyt ja pidettävä se lämpimänä.

keläiset osaavat imeä. Jos karitsa tai kili ei saa imettyä emäänsä itse, sitä on autettava tai sille on annettava ternimaitoa tuttipullolla tai letkuttamalla.

Ternimaitoa pakkaseen

Aina omalta emältä ei saada tarpeeksi ternimaitoa jälkeläisten tarpeisiin esimerkiksi sairauden vuoksi. Tällöin toinen samaan aikaan poikunut uuhi tai kuttu on paras ternimaidon lähde.

Tilalta toiselle ei kannata siirtää ternimaitoa tautiriskien takia. Lehmän ternimaito on laibaa verrattuna uuben tai kutun ternimaitoon eikä siksi ole parasta korviketta.

Koska oman tilan ternimaito on aina parasta korvaavaa ternimaitoa, sitä kannattaa olla aina pakkasessa varalla. Paras luovuttaja on terve, vanhempi uuhi tai kuttu. Pakastettavaksi aiottu ternimaito tulee lypsää mahdollisimman puhtaasti puhtaisiin astioihin ja pakastaa pienissä erissä. Ternimaito säilyy pakkasessa noin vuoden.

Ternimaito on sulatettava varovasti kädenlämpöisessä vesibauteessa, sitä ei saa missään tapauksessa laittaa mikroaaltouuniin. Tämä johtuu siitä, että ternimaidon elintärkeät vasta-aineet tuhoutuvat yli 45 asteen lämpötiloissa.

Lehmien ternimaidon laatua pystytään mittaamaan tiloilla nopeasti ja melko tarkasti optisella Brix-32%-

refraktometrillä, jota saa ostaa esimerkiksi meijereiden kautta. Koska lehmien ternimaito on kuitenkin laimeampaa kuin uuhien tai kuttujen, raja-arvot eivät ole suoraan sovellettavissa lampaan ja vuohen ternimaitolle. Laitteen asteikko on 0–32 % ja mitä korkeampi luku on, sitä parempaa ternimaito on. Vaikka raja-arvoja ei ole käytettävissä, laitteesta voisi olla hyötyä pakastettavan ternimaidon mittaamisessa. Pakastaa kannattaa sellaista ternimaitoa, joka on lähellä mittarin asteikon ylärajaa. Jos mittari näyttää alle 22 %, ei maitoa kannata pakastaa, koska se ei todennäköisesti silloin sisällä tarpeeksi vasta-aineita.

Huomio elämän ensimmäisiin hetkiin

Oman terveydenhuoltoeläinlääkärin kanssa kannattaa käydä läpi tilan ternimaitoon ja poikimisten valvontaan liittyvät käytännöt varsinkin silloin, jos karitsat tai kilit sairastavat tai niitä kuolee heti syntymän jälkeen. Terveet, oikein ruokitut emät, stressitön ja suojaisa poikimaympäristö, ternimaito, hyvä hoito ja moitteettomat olosuhteet elämän ensi metreillä ovat karitsojen ja kilien paras henkivakuutus.

Lehdistön kertomaa lammastaloudesta vuosilta 1967-1970

Lammasyhdistyksen jäsenlehden ohella muutkin lehdet ovat vuosien varrella kirjoittaneet lammastaloudesta. Yhdistyksen toimistossa on säilynyt vanhoja lehtileikkeitä, joita selailtuani olen koonnut niistä havaintoja.

Eino Hautakangas

Vuonna 1967 Maaseudun Tulevaisuuden ohella muissakin lehdissä kirjoitettiin runsaasti lammastaloudesta. Kirjoituksissa toistettiin paljon lammaskursseilla käsiteltyjä aiheita ja esitettiin tilakohtaisia esimerkkejä. Laiduntalouden tehostaminen ja pidentäminen lehtevien viherkasvien (esim. rehukaali) avulla ja säilörehun käyttö lampaiden talviruokinnassa olivat ajan trendejä. Lohkojaon merkitystä viljellyillä laitumilla korostettiin sekä sopivan lannoituksen että lampaiden loistorjunnan kannalta. Villa-asiat olivat myös edelleen esillä.

Helsingin Sanomatkin kirjoitti lokakuussa erityisesti Pohjois-Suomen lammastalouden elvytyksestä. Jalostuslampaiden kasvanut vienti ulkomaille noteerattiin monissa lehdissä.

Vuonna 1968 tuli entistä voimakkaammin esille vuosikymmenen aikana jatkunut Etelä-Suomen tilojen luopuminen lypsykarjan pidosta ja monien siirtyminen lammastalouteen. Tämä näkyi myös aikaisempaa suurempien lammasmaun ilmestymisenä laitumille. Erikoistumisesta kirjoittivat mm. Käytännön Maamies, Aamulehti, Lantmannabladet ja Maaseudun Tulevaisuus jälkimmäisen otsikoidessa ”Lampaiden pidosta lampaiden tuotantoon”.

Jalostuslampaiden välitys kasvoi ja lehdistössä noteerattiin myös ensimmäisten suomalaisten jalostuslampaiden vienti Euroopan ulkopuolelle, Kanadaan. Samoin noteerattiin ensimmäisten 5-päiväisten lammaskurssien pito Ulvilassa.

Vuonna 1969 Maaseudun Tulevaisuudessa tuotiin esille, että ympärivuotinen karitsointi parantaa lammastalouden kannattavuutta. Tavoitehintaa toivottiin myös lampaanlihalle ja teurastamot vuorostaan toivoivat lampaiden tasaisempaa tarjontaa. Mainittiin, että laki peltojen paketoinnista sallii lampaiden pidon määrättyissä puitteissa.

Helsingin Sanomat kertoi, että Helsingin puistoihin toivotaan kesälampaita kuten Tukholman puistoissakin on.

Vuonna 1970 Vuonna 1970 Maaseudun Tulevaisuudessa kirjoitettiin kokeiluista kuinka lampaiden kiima-aika voidaan keinollisesti rytmittää ja vaadittiin lammaskokeiden saamista ensi tilassa virallisen maataloustutkimuksen piiriin ja lampaanlihalle tavoitehintaa naudanlihan tapaan. Lehdessä kerrottiin lypsykarjattomia maatiloja olevan maassamme jo 80 000 ja että Kanadaan on perustettu suomalaisen lampaan jalostusyhdistys.

Uusi Suomi -lehdessä oli kirjoitus otsikolla ”Suomi sopisi lammasmaaksi, hintapolitiikka ei rohkaise tuotantoon” ja Kauppa ja koti -lehdessä ”Lampola on liikeyritys”.

Islannin kanssa solmittu sopimus lampaanlihan vuosittaisesta tuonnista maahamme sai tietenkin huomiota myös lehdistössä.

”Tavoitehintaa toivottiin myös lampaanlihalle ja teurastamot vuorostaan toivoivat lampaiden tasaisempaa tarjontaa. 1969”

Lampaanjalostusyhdistyksen henkilökunta yhdistyksen 50-vuotisjuhlassa 11.12.1968. Oikealla toiminnanjohtaja Nils Inkovaara.

Kuva: Eino Hautakangas

”Äiti aina lauloi meille lapsille kehrätessään.”

Riitta Savikurki opastaa
Timo Riittistä rukin käyttöön.

Villat omin käsin langoiksi

Rukit ja värttinät otettiin haltuun
Pertunmaan kehräyskurssilla.

Teksti ja kuvat **Kaisa Varjoaho**

Käsityöpuoti Talvikin järjestämä kehräyskurssi innosti kymmenkunta käsityöihmistä koolle. Kurssin vetäjä *Pirkko Huhtala* toi tullessaan karstojen ja värttinöiden lisäksi myös vakuuttavan mää-

rän tietotaitoa. Kehrääjien Kilta r.y.:n jäsenenä hän on ollut ylläpitämässä ja kehittämässä kehruuta, kudontaa ja muita perinteisiä kädentaitoja.

Kaksipäiväisellä kurssilla käytiin käytännön harjoitusten lisäksi läpi myös kehräyksen historiaa ja perinteisiin työvaiheisiin liittyvää kansanviisautta.

”Kursseilla tutustutaan raakavillan matkaan lampaasta langoiksi. Monille kehräjille villa on tutumpi materiaali, mutta lisäksi omaa sydäntäni lähellä on kuitupellava ja siihen liittyvä perinnetieto. Vanhoille työmenetelmille ja käsityötaidoille ei aina välttämättä osata antaa ansaittua arvoa”, arvioi Huhtala.

Puhetta lampaista

Kehräys kiinnosti myös lähialueen lampureita. Paikalle saapuneet pertunmaalainen *Annukka Lehtimäki* ja *Tytti Ståhle* Juvalta toivat tullessaan villaa. Lehtimäellä on suomenlammaskatras, Ståhlella suomenlampai-

Tytti Ståhle (vas.), *Annukka Lehtimäki* ja *Maija-Liisa Mamia* karstaamassa käsikarstoilla.

ta ja ahvenanmaanlampaita, joten keritseminen ja villojen käsittely on tuttua. Villan laatu lähtee jo eläinten hyvästä hoidosta ja ruokinnasta ja kehräämölle vietävä villa on aina siististi keritty ja lajiteltu.

Stähle olikin vertailun vuoksi ottaan mukaan erilaisia villalatuja. Keskustelu lammastaloudesta oli vilkasta ja monilla kurssilaisilla olikin jonkinlaisia tuntumaa myös lampaidenpitoon.

Olga Koivulalta löytyi muistoja villan käsittelystä yli 80 vuoden takaa. Koivula kertoi oppien karstaamiseen ja kehräämiseen tulleen äidiltä yhdessä tehden.

”Äiti aina lauloi meille lapsille kehrätessään. Pienestä pitäen tehtiin mitä kyettiin ja varsinkin sota-aikana jokainen osallistui töihin parhaansa mukaan. Kun kaikesta oli puutetta piti raaka-ainekin käyttää nykyistä tarkemmin. Muistan kuinka hevosen loimeenkin saatiin tarpeet kierrättämällä vanhat villakankaat. Kankaat purettiin ja kuitujen sekaan karstattiin hieman uutta villaa.”

Oikukas rukki

Villojen käsittely aloitetaan karstaamalla käsikarstoilla tai karstamylyillä, jolloin saadaan villakuidut asettumaan samansuuntaisesti kehruuta varten. Näistä karstatuista lepeistä saa vedettyä villaa kehrättäväksi. Rukilla tai värttinällä saadaan aikaan kierre, jolloin villakuiduista muodostuu lankaa.

Lehtimäki kertoi kehruutavoitteen kutistuneen jo ensimmäisenä päivänä.

”Valmiista langoista saisi tällä hetkellä ehkä ranteenlämmittimen. Värttinällä kehräys tuntuu helpommalta kuin oikuttelevan rukin kanssa työskentely. Mukavasta kurssista huolimatta aika ei taida riittää kehräyksen vakituisempaan harrastamiseen.”

Lehtimäen komea rukki on ostettu vuonna 1924 Mikkelin markkinoilta ja sopivilla säädöillä vielä oiva työkalu.

Kosketus menneeseen

Oppimisen ilo oli tuonut kurssille myös *Toini Tarvaisen*, joka kehräsi värttinällä sujuvasti kaunista lankaa.

”Ajatus kehräämisen opettelusta on ollut jo pidempään, mutta vasta nyt oli otollinen aika”, Tarvainen kertoo antaessaan vauhtia värttinälle. Keskityneesti kehräävää *Ritva Lehtimäkeä* ilahdutti erityisesti arvokkaiden työmenetelmien siirtyminen eteenpäin.

”Kädentaitojen ohessa lapset ja nuoretkin saavat jonkinlaisen mielikuvan edellisten sukupolvien elämänmenosta.”

Rukin ääressä *Riitta Savikurki* kannusti kurssilaisia ylläpitämään taitoja ja muistutti Käsityöpuoti Talvikin väen auttavan myös kehräysasioissa. Talvikki järjestää kädentaitokursseja Pertunmaalla ja myy lähialueiden käsityöläisten tuotteita.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujaasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsoille. Tuote sisältää molybdeenia, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammasrehut!

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT
★ ★ ★

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Lisäaineetonta makkaraa omista eläimistä

Makkarakurssilla opittiin lisä-aineettomien herkkujen vaiheet alusta loppuun.

Teksti **Anna Lerkki**

Kuva **Kirsi Vuorinen**

Lappeenrannassa pidetyllä makkarakurssilla tehtiin makkaraa laadukkaista raaka-aineista. Marttojen erikoisneuvoja KtaO Tuija Kokkosen osaavassa opastuksessa valmistui lampaasta sekä perinteisempää että tulisempaa versiota, melkein jo unohdettua verimakkaraa, mausteista chorizoa naudanolihasta ja broiler-possumakkaraa. Kurssin järjesti Etelä-Karjalan Lammaskerho.

Opetuspaikkana toimi Etelä-Karjalan Marttojen opetuskeittiö, jossa on neljä kotikeittiötä vastaavaa työpistettä.

Ei päivittäiseen käyttöön

Teoriaosuudella perehdyttiin siihen, miten makkarat saadaan pysymään muodossa ja kypsymään hyvässä järjestyksessä palamatta tai esimerkiksi pokahtamatta rikki kypsennyksen aikana. Toki jälkimmäinen ongelma kurssilla nähtiin, mutta onneksi se ei vaikuttanut makuun. Vilkaisulla uusiin ruokasuosituksiin todettiin, että makkarat kuuluvat ruokapyramidin kärkeen, sattumiin, ei siis päivittäiseen käyttöön.

Käytännön työvaiheissa huomattiin heti, että tiukan chorizomaisen koostumuksen puristaminen suoleen käsivoimin oli lähes mahdotonta. Avuksi tuli lihamylly makkarasuppilolla.

Veret hyötykäyttöön

Verimakkaraa, entisajan teuraspäivien herkkua, tehtiin kurssilaisten toiveesta. Myönnän olleeni ennakkoluuloinen, mutta voissa paistettu päältä rapea ja sisältä pehmeän maukas koe-paistos sai mielen muuttumaan. Jatkossa otetaan meilläkin veret talteen. Eihän sitä nykypäivänä ole pakko heti syödä, vaan veren voi pakastaa odottamaan sopivaa hetkeä. Laskettu veri pitää jäädyttää nopeasti samalla

Seppo Villa valmisti ryhmänsä kanssa verimakkaraa.

vispaten suolaripauksen kanssa. Veri siivilöidään vielä ennen käyttöönottoa. Kurssilla tehtiin kahta versiota, ohrasuurimoilla sekä ruisjauhoilla sakeutettuna.

Broiler-possumakkaran vähärasvaista broileria mehevöitettiin reilulla määrällä pekonia. Mausteissa oli muun muassa korinttia, pähkinää ja aurajuustoa. Tästä makkarasta tehtiin myös allergiaversio, jossa mausteita oli karsittu tai vaihdettu. Näin onnistui myös voimakkaasti allergiselle tehdä sopivaa, maustettua, mutta lisäaineetonta makkaraa.

Lampaansuolesta nakkikokoa

Kurssilla tehtiin makkaroita sekä lam-

paan- että sian suoleen. Ero näillä on koko ja kestävyys. Kun pienempää ja astetta hauraampaa lampaan suolta opittiin käsittelemään, ei se loppujen lopuksi ollut yhtään sen hankalampaa. Valmiin tuotteen koko oli nakin luokkaa. Pituuden voi tehdä itse päättää: prinssinakkia, tavallista nakkia tai pitkää kiekkoo uunissa paistettavaksi. Possun suoleen tehdystä makkarasta tulee normaalin grillimakkaran kokoista. Todettiin myös, että lenkkimakkarat tehdään keino-tekoiseen kuoreen.

Monta tapaa kypsentää

Makkarat kypsennettiin keittämällä ja voissa paistamalla, uunissa pais-

tamalla, uunissa höyryttämällä sekä lämminsavustuksella. Eri kypsennystavoissa on puolensa ja kurssilaiset löysivät omat suosikkinsa sekä makujen että kypsennystavan puolesta.

Päivän päätteeksi tietenkin maisteltiin, lisukkeina muun muassa rai-kasta ja hapokasta omena-puolukka-salaattia, lämpimiä marinoituja juureksia sekä kaalisalaattia. Ruokaillessa todettiin, että hyvän opettajan johdolla makaranteko oli helppoa ja hauskaa.

Tärkeää on paistaa koe-erä pan-
nulla, ennen kuin alkaa pursottaa. Mausteita saa laittaa yllättävän reilusti, rasva on mehevyyden vuoksi tärkeää ja koostumusta säädetään nesteellä (esim. vesi, viini, lihaliemi). Kurssin innostamana makkaraa tullaan tekemään kotioiloissa jatkossakin, mieles-
sä uudet makuelämykset ja itse teke-
minen. Myös useimmat erikoisruoka-
valioiset pystyvät syömään itselleen
räätälöityä makkaraa, kun useimmat
kaupalliset tuotteet sisältävät allergi-
sille kiellettyjä aineita. Marttojen isku-
lauseeseen on helppo yhtyä: Elämä
on parasta itse tehtynä!

Muokkaamme

- Riistaturkisnahat
- Poron- ja lampaantaljat
- Tarhattujen turkisrauhien nahat
- Lattiataljat
- Märkäparkituspalvelut

turkismuokkaamo

Modifur Oy

www.modifur.fi

Ostamme

- Pieni- ja keskipiiristen turkisohloja
- suolattuna tai kuivattuna
- toimitamme keräämiseen
- tarvittavat astiat ja suolat

Husya-lisäet

Noksonkuja, 61310 Panttila
Puh. 06 450 0600

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, Marja Jalo-Ryynänen, p. 040 572 8387
tallennukset ja todistukset: Merja Hietamäki, p. 050 345 5449

Talusasiantuntija

Etelä-Suomi: Anna Turunen, p. 020 747 2615

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: Osmo Piekkari, p. 040 709 2471 (H), Jarmo Keskinen, p. 0400 461 712 (U),
Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), Juha Tynkkynen, p. 0400 358 667 (E-K),
Katri Myry, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: Seppo Jokiniemi, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: Asko Laapas, p. 040 721 9991 (E, K), Markku Puttonen, p. 040 709 2484 (H),
Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), Tuomas Granni, p. 0400 859 339 (H),
Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), Ritva Tolppa, p. 0400 163 753 (P),
Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), Kari Siitarinen, p. 040 135 0364 (E)

Länsi-Suomi: Anu Ellä, p. 040 180 1260, Jarkko Stoberg, p. 0400 849 992

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,
Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talusasiantuntijat

Etelä-Savo: Vuokko Ahonen, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945
Pohjois-Savo: Tuomo Rissanen, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,
70111 Kuopio, p. 040 563 8749

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, 1.6. lähtien myös Milla Alanco p. 040 706 0558,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki,

Talusasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: Heikki Ojala, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,
67100 Kokkola, p. 020 7473261
Keski-Suomi: tulosanalyysi: Irene Mäkinen, p. 040 587 3245, Likwi ja elinkeino-
suunnitelma: Hannu Laitinen, p. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,
PL 112, 40101 Jyväskylä
Österbotten: Tor-Erik Asplund, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,
Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922
Etelä-Pohjanmaa: Marjut Viitasalo, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

Oulu, Kainuu ja Lappi

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,
90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi
Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös Johanna Alamikkotervo
johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talusasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: Sari Isotalus, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,
p. 040 764 7904
Kainuu: Tarja Poikela, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,
puh. 0400 386 274
Lappi: Pekka Kummala, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
p. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller
0457 526 7304, Kerstin Lundberg, kerstin.lundberg@landsbygd.ax
Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenmaanlammasta koskevat asiat)
Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax
Ångo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto,
Viikinaistentie 30, 19210 Lusi, p. 020 747 2451.

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää,
varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lapanen kutistuu ja tiivistyy reilusti pesukoneessa.

Pesukonehuovutetut lapaset

Pirtin Kehräämön ohjeella neulotuissa paksuissa lapasissa sormet eivät palele pakkasillakaan. Materiaalina tietysti kotimainen villa.

Ohje ja kuva
Pirtin Kehräämö
 Tiedustelut
 Pirtin Kehräämö Oy
 puh. 010 617 3030

Koko M (L)

Tarvikkeet Noin 50 (75) g Pirtin Kehräämön karstalankaa 140 tex x 2, sukkapuikot 4 (löyhä neulos huovuttuu pesukoneessa paremmin)

Mallineule Sileä neule

Tiheys 10x10 cm sileää huovutettua neuletta = 20s ja 30krs

Neulominen

Luo 44 (48) silmukkaa pyöreoneuleeksi neljälle puikolle. Neulo 3 oikein 1 nurin – joustinneuletta 22 (26) kerrosta.

Neulo sitten sileää 15 (20) krs. Merkitse peukalon paikka neulomalla erivärisellä langalla, ensimmäiselle puikolle seuraavasti: neulo 1s työn langalla, sitten 8 (9) s eri värisellä langalla. Siirrä erivärisellä neulotut silmukat takaisin ensimmäiselle puikolle ja jatka neulomista 32 (37) krs. Aloita sitten kärkikavennukset. Kavenna joka kerroksella yhteensä 4 s, neuloen 2 s yhteen ensimmäisen ja kolmannen puikon alussa ja toisen ja neljännen puikon lopussa. Kun työssä on jäljellä 4s, vedä lanka silmukoiden läpi. Neulo toinen lapanen ensimmäisen peilikuvaksi, peukalo viimeisen puikon loppuun.

Peukalo

Pura peukalon merkkilanka ja ota silmukat puikoille. Poimi lisäksi molemmista reunoista silmukoita lisää, yhteensä 18 (19) silmukkaa (jaa silmukat kolmelle puikolle). Neulo sitten 18 (21) krs ja aloita sen jälkeen kärkikavennukset. Neulo jokaisen puikon alussa 2 s yhteen joka kerroksella. Kun työssä on jäljellä 3 s, vedä lanka silmukoiden läpi.

Viimeistely Päättele langat ja huovuta lapaset pesukoneessa 40–60 asteessa.

Vanutus Pesupussissa lapaset vanuttuvat vähemmän kuin vapaasti muun pyykin seassa ollessaan. Lyhyessä pesuohjelmassa lapaset huovuttuvat vähemmän kuin pitemmässä ohjelmassa. Pese koko ohjelma läpi. Muotoile lapaset vanutuksen jälkeen käteen sopivaksi. Halutessasi voit harjata lapasten pinnan pörröiseksi.

Hoito Käsinpesu villalle tarkoitettulla pesuaineella 30 asteisessa vedessä, kuivatus vaakatasossa.

Maatilan Joulurauhaa

Kauneimmat joulumuistot liittyvät usein lapsiin ja eläimiin. Myös lampola voi luoda joulun tunnelman.

Teksti ja kuvat **Kaisa Varjoaho**

Parisenkymmentä vuotta olen saanut tehdä töitä maatilalla eläinten parissa. On ollut lypsykarjaa, lampaita ja kaikkennäköistä muutakin kotkotusta. Joulukuun joulukuun maatilallakin kuusen hakuineen ja kauralyhteineen. Kauneimmat joulumuistot liittyvät kuitenkin lapsiin ja eläimiin. Omat lapset, kummilapset ja moni ystäväperhe on päässeet joulutunnelmaan lampolamme ovista sisään kulkiessaan. Mikä rauha ja lempeys sisimpämme valtaakaan saadessamme olla lähellä noita sydämellisiä otuksia. Joulun viesti ihmisille, toisista välittäminen ja hyvän eteenpäin laittaminen tulee liki kun näen ilon lasten kasvoilta heidän viedessä joulutervehdyksenä leipää lammasystävilleen.

Eläimellistä elämäämme ovat sulostuttaneet myös muutamat vuohipersonat. Vuohillani on aina ollut oma vahva näkemyksensä ja itseltäni taas on rapisseet turhat kuvitelmat asioiden hoidosta. Ystäväni kautta Holman tilalle päätyi Veera-vuohi, joka ylväällä sarvillaan ja hohtavanvalkoisella ulkoasullaan muistutti lähinnä prinsessaa. Luonteeltaan hieman ujo, mutta itsetietoinen neito onnistui sulattamaan sydämeni nopeasti. Miten voikin eläin liikkua niin keveän ketterästi, miten osoittamaan voimakkaan tahtonsa pienin selvin elein.

Näin sieluni silmin Veeralla olevan maitoisan tulevaisuuden, näinpä meille muutti myös nupo pukka. Tuon karvaisen sulhon nimi on aikojen saatossa pyyhkiytynyt mielestäni, mutta se henkeä salpaava miehuutta puskeva aromi ei. Koko tienoon peittävä pukkimainen tuoksu todisteli kosiomien olevan käynnissä. Veera-impä antautui lemмен pauloihin, vieno mäkätys vain kuului karsinasta.

Kuherruskuukauden jälkeen sulho vaihtoi maisemia. Veera kasvatteli vatsaansa, nautti saamastaan huomiosta ja erikoisherkuista. Joulukuulla utare alkoi kasvaa ja siron vuohen

”Mikä rauha ja lempeys sisimpämme valtaakaan saadessamme olla lähellä noita sydämellisiä otuksia.”

suuri vatsa näytti venyvän aivan äärrirajoilleen.

Jouluviikolla vuoheni alkoi poikia. Veera kulki levottomasti ja mäkätteli karsinassa kulkiessaan tuskastuneen oloisena. ”Mitä sinäkin siinä katsot, tekisit jotain”. Sitten silmänräpäyksessä syntyi pieni valkoinen kili. Veera toivotti pirteän pikkuisensa tervetulleeksi ja selosti samalla myös minulle kuinka näitä lapsia kuuluu hoitaa. Tuore äiti ja niin varma asiastaan.

Pieni valkoinen kili oli meidän perheen joulunlapsi. Ristimme sen Ritu Lumikiksi. Ritu otti ihmislapset osaksi katrastaan ja toi valoa ympärilleen jakamalla universaalia vuohienergiaansa meille jokaiselle.

Joulun lähestyessä mieleen nousevat nämä monet muistot ja tarinat, jotka maatilan elämässä olen saanut todeksi elää. Vuosien varrelle on mahtunut arkea ja juhlaa. Jokaiseen päivään elämäni eläimet ovat tuoneet oman sävynsä ollen milloin työtovereita, potilaita, emoja, kapinallisia ja

opettajia. Rinnakkaiselossa olen oppinut syvemmin iloitsemaan, suremaan, nöyrytymään, puremaan hammasta ja taas jatkamaan. Nuo aidot ja lämpöiset eläinystävämme opettavat jokainen päivä ja jokainen hetki jotain läsnäolon tärkeydestä ja kiitollisuudesta.

Joulunakin maatilan eläimet ottavat oman huomionsa ja lampolassakin asiat tehdään tutulla rytmillä. Suoramyyntitilan joulunaika on toimeliasta, mutta samalla antoisaa ja ilontäyteistä. Asiakkaiden ja vierailijoiden monet tarinat, hymyt ja kekseliäät kysymykset tekevät kohtaamisista avartavia ja lämminhenkisiä. Sisimmästä kumpuilee joululaulujen sävelet kun työt on tehty ja pihapiiri hiljenee. Lampaat rauhoittuvat makuulle vastakuiviteissa karsinoissa lampolan iltahämärässä. Lampurin mielen valtaa ilo ja tyyneys. Nyt Joulukuun, nyt Joulukuun.

Lampaanlämpöistä Joulunaikaa toivottaen, Kaisa

Nurmen ja eläinaineksen laatu keskiössä Skotlannissa

Skotlantilainen jalostuslampola menestyy eloeläinkaupalla ja tehostaa laidunten käyttöä naudoilla.

Teksti **Anne Konsti**
Kuvat **Pia Parikka**

Ayrshiren Castle Douglasisa sijaitseva Douganhill on profiloitunut Texelin jalostuslampolana, vaikka tilalla tuotetaan jalostuseläinten lisäksi lampaan ja naudan lihaa. Eläimistä vastuussa olevan *Stuart MacCrindlen* ja tilanhoidon johtajan *Brian McTaggartin* mukaan reilut 600 hehtaaria on valjastettu eläintuotannon ja peltoviljelyn tarpeisiin. Tilalla tuotetaan 45 hehtaarilla säilörehua ja 16 hehtaarilla kuivaheinää. Reilulla 20 hehtaarilla viljellään ohraa. Itä-suomalaiset lampurit tutustuivat tilaan Tosilampuri-hankkeen opintoretkellä viime kesänä.

Douganhill on poikkeuksellinen skottitila siinä mielessä, että heillä laidunnetaan myös säilörehun odelma. Odelmalle pääsevät texel-karitsat. Tilalla oli vierailun aikaan 120 texel-uuhta, 450 cheviot- ja north country

cheviot -uuhta, 300 herdwick-uuhta sekä 100 texel-risteytysuuhta. Nautoja tilalla on 400, joista 200 emolehmää. Naudat ovat lammastiloilla erittäin tärkeä osa nurmien hoitoa ja hallintaa. Vähänkin liian pitkäksi kasvaneet laidunlohkot siivotaan naudoilla. Nauta-

Meklari *Jim Craig* on nähnyt karjahuutokaupan nousut ja laskut.

”Naudat ovat lammastiloilla erittäin tärkeä osa nurmien hoitoa ja hallintaa. Vähänkin liian pitkäksi kasvaneet laidunlohkot siivotaan naudoilla.”

Skotlanti on ollut aina Britannian liha-aitta, vaikka skotit eivät perinteisesti ole käyttäneet itse tuottamaansa lampaanlihaa. Skotlannissa syödään possua, kanaa ja kalaa. Lammasta tuotetaan kuitenkin todella paljon ja se menee sekä lihana että kasvatettavina karitsoina etelään Englannin puolelle.

lammas-laidunnuksella pienennetään kestolaitumien loispainetta. Perustettaessa laidunnurmea se kylvetään erittäin tiheäksi, hehtaarille nurmensiementä kylvetään lähes 30 kiloa. Douganhillissa peruslaidunlohkot ovat kestonurmia ja kynnetään vain tarpeen vaatiessa, mutta niiden kuntoa tarkkaillaan jatkuvasti ja täydennyskylvetään, jos nurmi sitä tarvitsee.

Naarasvalinnalla skotti texeljalostuksen huipulle

Douganhill Texelin jalostustavoitteista tärkeimmät ovat liikkuminen ja ulkonäkö. Uuhilla täytyy olla selkeä naarasleima, hyvä luonne, kunnollinen selkälinja ja takamus. Tilan suurimmat tulot hankitaan texelien eloeläinkaupassa. Huutokauppojen kautta saatetaan tulotasoa kerryttää hyvinkin korkeaksi. Texel-pässit maksavat tilakaupassa keskimäärin 1000–2 500 puntaa (n. 1 200–3 200 euroa) ja uuhet noin 450–850 puntaa (n. 570–1 000 euroa).

Huutokaupoissa myydyistä eläi-

KÄÄNNÄ

ELÄIMET ETEENPÄIN HUUTOKAUPALLA

Craig & Wilson Auctioneers karjahuutokauppatalon omistaja Jim Craigin mukaan karjahuutokaupassa hinta on aina päiväkohtainen ja kysynnän ja tarjonnan sanelema. Lampaan hinta on keskimäärin noin 2,6 euroa/elokilo eli teuraskaritsan hinta on noin 127 euroa. Hinta saattaa vaihdella päiväkohtaisesti 100–130 euron välillä samalla viikolla. Craigin mielestä tämä hinta on tuottajaa ja hänen saamaansa tuottoa ajatellen ihan ok. Hän kertoi näkemyksistään Tosilampuri-hankkeen opintoretkeläisille.

Craig & Wilsonin myyntikomissio on 4,2 prosenttia, mikä on suht kallis, mutta yritys ylpeilee ehdottomalla luotettavuudella ja ammattitaidolla sekä vastuullaan eläimistä ja kaupoista. Myyjä voi asettaa eläimelle alimman myyntihinnan. Jim Craig on tehnyt unelma-ammattiaan meklarina ja huutokaupparyhtijänä jo 31 vuotta. Hän kertoo vakavana selvinneensä todella kamalista ajoista kuten Britanniaa järjestyttäneestä BSE-skandaalista ja suu- ja sorkkataudista, jonka perisyllisiksi tuomittiin Britannian karjahuutokauppasysteemi.

Ala on muuttunut. Ennen meklari myi 600 pihvikarjaeläintä viikossa, nykyisin vain noin 30. Silti hän kertoo yrityksensä toimivan hyvällä alueella, koska eläintiheys on suuri ja kauppa käy kohtalaisesti. Huutokauppasysteemi elää edelleen vahvasti Skotlannissa. Pienteurastajat ja lihakaupat ostavat eläimensä huutokaupoista. Vain suurimmilla ja tehokkaimmilla lammastiloilla on suora sopimus suurten teurastamoiden kanssa. Pienemmät tuottajat luottavat huutokauppasysteemiin, jonne voi tulla vain yhdenkin eläimen kanssa. Huutokauppatalolla on omavalvonta ja omat sertifioidut tarkastustyöntekijät. Eläinten terveys on myyntiin pääsyn perusehto.

”Huutokauppasysteemi elää edelleen vahvasti Skotlannissa. Pienteurastajat ja lihakaupat ostavat eläimensä huutokaupoista.”

Karjahuutokaupat ovat vakiinnuttaneet asemansa Skotlannissa. Lampaat ja naudat esitellään samalla areenalla.

”Huutokaupoissa myydyistä eläimistä viime vuonna paras hinta texelillä oli 60 000 puntaa eli yli 76 500 euroa.”

mistä viime vuonna paras hinta texelillä oli 60 000 puntaa eli yli 76 500 euroa. Paras ikinä pääsistä huutokaupassa maksettu hinta on ollut 220 000 puntaa, eli yli 280 000 euroa. *Brian McTaggart* naureskeli hintahulinoille, koska noin korkeat hinnat ovat mahdollisia vain tilojen yhteisomistajuuksilla ja se on hänen mielestään aina riski. Niiden takia yhdelle pääsillemä syntyy liikaa jälkeläisiä ja geneettinen aines kaventuu. Samalla erilaiset riskit niin genetiikan kuin tilojen välisen eläinhygienian kannalta katsottuna kasvavat.

Kiinteä käsittelyjärjestelmä nopeuttaa ja keventää punnitus-, madotus- ja kerintätyötä Douganhillin maatilalla Skotlannissa.

Douganhillin väki lapsineen kertoi tilasta ennen farmikierrosta. Vasemmalla Neil Gillon, Stuart McRindle ja Brian McTaggart vaimonsa kanssa.

Cumbriaan kertoman mukaan alati pyrkivät herdwick-lampaat aiheuttavat päänvaivaa paimenille. Aitojen kunnossapidosta ei näiden lampaiden kohdalla voi tinkiä.

Douganhillin strategiana on ostaa omat ulkoa tulevat päässinsä kohtuuhinnoilla erittäin tarkasti valituilta tiloilta suorina tilakauppoina. Tila itse keskittyy vahvasti oman katraan sisäiseen naarasvalintaan käyttäen rutiinisti alkionsiirtoja ja -huuhteluita sekä keinosiemennystä (tuorespermalla lähinnä). Keskittyminen naaraisiin on kannattanut. Tilan texel-katras on arvioitu useana vuotena yhdeksi Britannian arvokkaimmista jalostuskatraita. Douganhill myy paljon jalostuseläimiä suoraan tilalta, mutta he osallistuvat aina parhaimmilla myyntiin tarkoitetuilla eläimillä huutokauppoihin. ”Jokainen eläin on kaupan, mutta osan hinta voi nousta ostajan mielestä liian korkeaksi,” naureskeli McTaggart.

Tuotanto useamman rodun varassa

McTaggartin mielestä tuottava katras on sellainen, jonka hoitoon menevän resurssin ja ulos saadun tuoton välinen suhde on mahdollisimman positiivinen. Tilan herdwick-katras laiduntaa tilan vaikeakulkuisinta aluetta, jossa on jyrkkää rinnettä ja piikkipensasta. Herdwick on Englannin puolelta rajaa,

Cumbrian alueelta, kotoisin oleva alkuperäisrotu, joka melkein katosi viimeisimmän suu- ja sorkkatauti-epidemian aikana. Herdwickistä on tehty Brittein saarilla brändi ja ne ovat saaneet jopa oman kauppaketjun. Eläiminä herdyt ovat vaatimattomia, hitaasti kasvavia, erittäin vaikeissa oloissa selviäviä ja lähes vilttejä. Ne syntyvät mustina ja harmaantuvat aikuisiksi

tultuaan. Muista lammasroduista poiketen ne eivät kulje laumoissa. Ne ovat erittäin paikkauskollisia pyrkien aina sinne, missä ovat syntyneet. Herdyjä pidetään Douganhillissa yhtä paljon imagollisista syistä kuin niiden kyvystä hoitaa vaikeakulkuisimpia alueita. Tilan herdwickit astutetaan cheviot-pässillä.

”Pienemmät tuottajat luottavat huutokauppasysteemiin, jonne voi tulla vain yhdenkin eläimen kanssa.”

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Jill Christiansen kertoi suomenlampaan värisävyyttä Pariisissa heinäkuussa.

Värien juurilla Pariisissa

Maailman 2420 värillistä lammastrotua 170 maasta kokosivat alan osaajat Ranskaan 8th World Congress of Coloured Sheep -kongressiin. Asiantuntijoiden mukaan satunnainen astutus väreistä välittämättä on monimuotoisuuden näkökulmasta suotavaa. Samalla se kuitenkin vaikeuttaa värigeenien tunnistusta ja kartoitusta.

Teksti **Jill Christiansen**

Kuva **Jill Christiansenin arkisto**

Suuri osa lammastroduista, joissa esiintyy värillisiä yksilöitä, on alkuperäisrotuja joista monet ovat uhanalaisia. Näiden säilyttäminen on kongressin asiantuntijoiden mukaan erittäin tärkeää. Aktiivinen rooli Euroopassa on muun muassa saksalaisella Kollektion der Vielfalt -yhdistyksellä.

Värien periytyvyyttä käsiteltiin sekä geneettiseltä että esiintymismuotopohjalta. Yleistä oli näkemys että satunnainen astutus väreistä välittämättä eli luonnollinen valinta lammastalouksessa lisää geneettistä monimuotoisuutta ja on suositeltavaa. Tästä seuraa kuitenkin ongelmia värigeenien tunnistamisessa ja kartoittamisessa kun tulee hyvinkin kirjavia jälkeläisiä ja eriväristä villaa.

Islantilaisen geenitutkimuksen luoja professori Stefan Adelsteinssonin muistoksi julkaistiin kongressin aikana kirja ”Timeless coloured sheep”.

Käsinkehruu yleisty

Kävi ilmi, että käsinkehruun suosio on kasvussa. Villa-arvostelua esitel-

leen englantilaisen *May Gibbinsin* mielestä parasta villaa on kihara, keskiteheä, 7,5–12 senttiä pitkä villa. Kiharakaarten merkitys on suuri koska ilma jää kiharoihin joten villa eristää lammasta hyvin ja toisaalta kehräystulos on kevyt. ”Mitä jämekämpi kiharara sitä hienompi villapeite ja elastisuus”, Gibbins totesi.

Eurooppalaisen villan markkinoinnille koettiin olevan kovasti tarvetta.

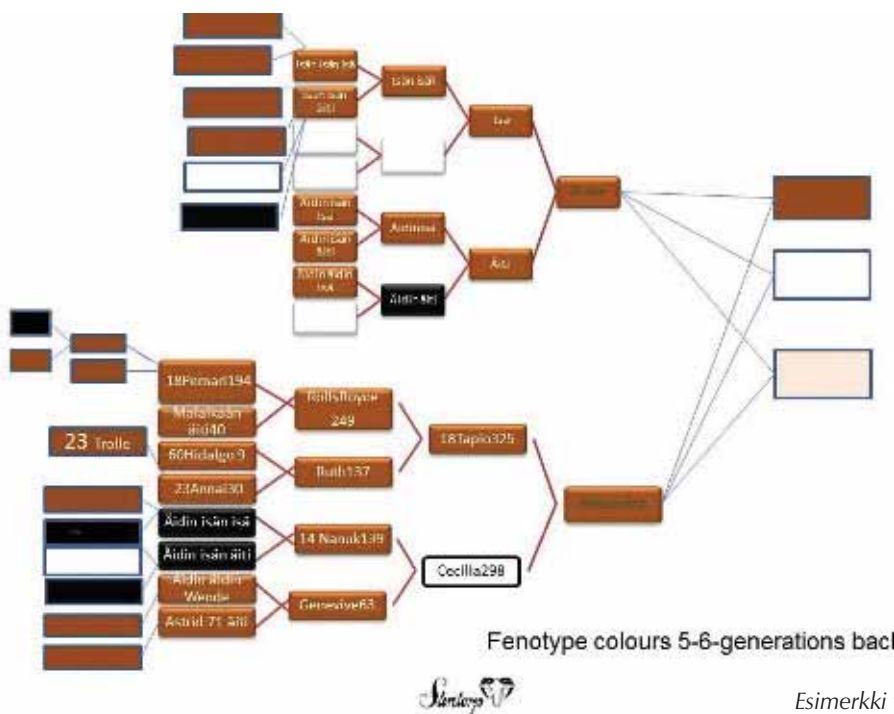
Esittelyssä oli myös neljä vuotta Ranskassa ja Italiassa kiertänyt Wools of Europe -näyttely, johon osallistuin Finnsheep-osiolla ja Stentorpin tuotteilla. Suomenlampaan villan värisävyyttä ja pehmeyttä arvostettiin kovasti.

Näyttelyä esitellyt *Natalia Kettler* aikoo koota eurooppalaisia yhteistyökumppaneita kokonaisvaltaisen villajalostuksen kehittämiseen. Suomesta toivotaan aktiivista roolia tähän.

Kiinnostusta suomispermaan

Kongressissa oli osallistujia Yhdysvalloista, Iso-Britanniasta, Australiasta, Uudesta-Seelannista, Etelä-Afrikasta, Saksasta, Norjasta, Suomesta, Rans-

Esimerkki värien periytymisestä Stentorpin katraassa.

kasta ja Portugalista.

Paikalla oli myös uusiseelantilainen lampuri-kuvataiteilija *Suzie Horn*, joka 20 vuotta sitten vastaavassa kongressissa osti Stentorpin villapaidan ja hankki sen perusteella suomenlampaita. Nyt Horn haluaisi ostaa värillisten suomenlampaiden spermaa katraaseensa.

Villan arvostelu esittelyssä

Suomen edustajana esittelin lampaideni värisukutauluja ja työtäni suomenlampaan parissa 27 vuoden ajalta. Toivoin saavani vastauksen geneetikoilta miten rekisteröidä kuvan fenotyybiltään kokovalkoisia ja aprikkoosinvärisiä lampaita. Kysymys herätti mielenkiintoa ja eri tutkijoilta sain muun muassa seuraavia vastauksia:

1. Lammas on genotyybiltään ruskea, jolla on suuri valkoinen täplä.
2. Täplägeeni on dominantti, joka estää värigeenien esiintulon.
3. Katraaseeni on kehittynyt dominantti värigeeni.

Sain luvan lähettää lisää värisukupuita tutkittavaksi Yhdysvaltoihin ja Uuteen-Seelantiin. Esittelin myös Fine Finnwool -villa-arvostelun ja jalostustavoitteet.

Stentorp Fine Finnwool -villan laatuarvioinnissa tavoitteeksi on asetettu ettei värejä sekotettaisi. Silloin saa-

daan puhtaan ruskeita, syvän mustia ja hohtavan valkoisia karitsoita ja lankaa. Tavoite hienovillalle on yli kuu- den sentin pituus ja 6–9 kiharakaarta kolmea senttiä kohden. Tämä mittari on lampurin helppo oppia ja seurata. Villa-arvostelun jatkaminen ja Fine Finnwool -tavoitteisiin pyrkiminen

sekä suurten katraiden saaminen mukaan villanjalostukseen olisi erityisen tärkeää suomenlampaan brändille.

Seuraava kongressi järjestetään Italiassa 2018.

Haluan kiittää Suomen Lammastaloussäätiötä tuesta osallistua mielenkiintoiseen kongressiin.

SÄÄTIÖ KEHRÄÄMÖNKIN TAKANA

Lammastaloussäätiö on lammastalouden edustajien vuonna 1970 perustama säätiö. Lampureita palvelevan Pirtin Kehräämö Oy:n lisäksi säätiön omistuksessa on jonkin verran metsää.

Sääntöjen mukaan säätiön tarkoituksena on lammastalouden ja siihen liittyvien muiden tuotanto- ja toimialojen tutkimus- ja neuvontatyön sekä muun yleisen lammastalouden edistämistoiminnan tukeminen.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö antaa koko maan alueella taloudellista tukea ja myöntää avustuksia lammastalouden ja siihen liittyvien alojen tutkimusta, neuvontaa ja muuta yleistä lammastalouden edistämistoimintaa harjoittaville henkilöille, yhteisöille ja niiden jäsenille sekä säätiöille. Avustaa opinto-, neuvonta-, esitelmä- ja muiden alan valitustilaisuuksien järjestämisessä, hankkii ja levittää alaa koskevaa kirjallisuutta sekä toimii muulla lammastaloutta edistävällä tavalla.

Lammastaloussäätiö on kuluneen yli 40 vuoden toimintansa aikana säätiöille yleisesti annetun velvoitteen mukaisesti menestyksellisesti hoitanut hallitsemaansa omaisuutta ja varallisuutta. Lampureita suoraan palvelevan Pirtin Kehräämön toiminnan lisäksi säätiö on vuosittain pystynyt jakamaan avustuksia monenlaisiin lammastalouden kehittämis- ja edistämistoimintoihin. Pääkohteina ovat olleet lammastalouden yleisneuvonnan ja sen kehitysohjelmien tukeminen sekä eläinaineksen ja lammastalouden yleisen kehittämisen avustaminen. Avustuksia ovat lisäksi saaneet monet alan järjestöt kurssien ja retkien järjestämiseen sekä yksityiset henkilöt mm. lammastalouden opintoihin, seminaarimatkoihin ja jatkokoulutukseen.

Eino Hautakangas
asiamies, Lammastaloussäätiö

Kilinlihalle

Ensi vuodelle suunniteltu teuras- kilin laatupalkkio saattaa innos- taa vuohitiloja kilien kasvatuk- seen lihaksi. Teurastamojen mu- kaan ostajiakin luultavasti olisi.

Terhi Torikka

Kilejä teurastetaan nykyisin hyvin vähän. Teurastamoille päätyvät lähinnä tuotannosta poistetut kutut, joiden lihat myydään pääasiassa maa- hanmuuttajille, *Harri Habtola* Hah- tolan liha Oy:sta kertoo.

Hän uskoo, että kysyntää voisi olla myös nuorempien vuohien lihalle.

”Kyllä sitä varmaan jonkin verran menisi, etenkin jos se olisi vähän edul- lisempaa kuin karitsa”, Hahtola pohtii.

Vanhemmat vuohet menevät lä- hinnä yksityiskulutukseen, mutta kilit saattaisivat kiinnostaa myös lihakaup- poja ja joitakin ravintoloita.

”Markkinoita voisi avautua, jos oli- si tarjontaa”, tuotantopäällikkö *Kati Kaisajoki* Lallin Lampaasta sanoo. ”On väestöryhmiä, joiden mielestä vuohi on parempaa kuin lammas.”

Köyliössä sijaitseva Lallin Lammas teurastaa toistaiseksi vuohia vain rah- tina, sillä tarjontaa ei ole.

Kaisajoki näkee kilinlihan mah- dollisuutena lähinnä suoramyynnin. Ainakin Saloniemen tila Laitilasta suoramy vuohenlihaa pakattuna ja makkarana.

Riistamainen mutta pieni

Hahtola kuvailee kilien lihaa rasvat- tomaksi, tummaksi ja karitsaan ver- rattuna riistamaisemmaksi. ”Mutta pieniähän ne on.”

Tähän mennessä teuraaksi tullei- den harvojen kilien ruhopaino on ol- lut 10–12 kiloa ja ikä noin 1,5 vuot- ta. Europ-luokitukseksi ruhoille tulee järjestään P.

”Voi olla vaikea päästä 15 kiloon suomenvuohilla. Risteytys liharoduilla voisi auttaa”, teurasryttäjä pohtii.

saattaisi olla kysyntää

Kuva: Riitta Saloniemi

”Kili on rasvatonta, tummaa ja riistamaista”

”KILI KASVAA KUN RUOKITAAN”

ProAgrian lammis- ja vuohitalouden asiantuntija *Kaie Ahlskogin* mukaan vuohi- tiloista osa on kiinnostunut kilien kasvatuksesta uuden tuen innoittamina.

Jotkut ovat sitä hänen mukaansa pienimuotoisesti kokeilleetkin. ”He ovat sitä mieltä, että kili kasvaa kun se ruokitaan hyvin.”

Tuottaja sen sijaan huolehtaa, tuleeko 1,5-vuotiaisiin pukkikileihin jo pukin hajua ja vaikuttaako se lihaan. Asiaa pitäisi selvittää.

Myös neuvoja pitää liharoduilla risteyttämistä mahdollisuutena. ”Suomen- vuohen sukulinjojen säilymisestä on kuitenkin pidettävä huolta. Siihen Web- Vuohi on hyvä työkalu.”

Vuohien määrä on viime vuosina laskenut. Ahlskog toivoo, että kilien kasva- tus piristäisi alaa ja lisäisi kiinnostusta siihen. ”Yksi tila on jo kysellyt minulta ki- lien loppukasvattajaksi ryhtymisestä”, hän sanoo.

AKTIIVISUUS HIDASTAA KASVUA

Kilejä kasvattanut Riitta Saloniemi kertoo, että hankalinta on saada markkinat ja katetta tuotetulle lihalle. Teuraspalkkiota hän pitää hyvänä, mutta 15 kilon painorajaa korkeana. "Vaatii pitkän kasvuajan, melkein sen maksimi 18 kuukautta, jotta saadaan Paino täyteen."

Saloniemi on huomannut että leikatut pukit kasvavat heikommin kuin leikkaamattomat. "Liha on tosi hyvää kyllä. Tutkimusten mukaan rasvaa on vähemmän kuin broilerissa ja lihaa sopii myös naudanhalle allergisille."

Kilit kasvavat hyvin niin kauan kuin saavat olla emän alla. Kun ne vieroitetaan, kasvu hidastuu huomattavasti, vaikka niillä olisi hyvä valkuaispitoinen ruoka edessä koko ajan. "Kilit ovat kovin aktiivisia liikkumaan, joka taas merkitsee heikompaa kasvua. Tukipolitiikka vaatii tilaa ja laidunnusta, jota antaessaan menettääkasvussa."

Kuva: Riitta Saloniemi

Riitta Saloniemi
Saloniemen juustola

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, jani.sivunen@netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila

040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi

045 808 2600, suviande@gmail.com

Sihteeri

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Milla Alanco, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Ari Aaltonen, Kirkkonummi 040 543 3810,

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jaakko Niemi, Kurikka 044 564 8522,

jaska@vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, ervaisan@gmail.com

Varajäsenet

Tytti Stähle, Nuutilanmäki

Jukka Luukkonen, Kytäjä

Emma Tuominen, Kytäjä

Susanna Kujala, Panelia

Markus Koivisto, Kihniö

Minna Saranpää, Seinäjoki

Laura Toivonen, Laitila

Mirva Seppä, Kauhajoki

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdessä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Samaa miettii Kaisajoki. "Lisäksi yli 1,5-vuotiaan eläimen teurasjätteet ovat TSE-riskiainesta", hän harmittelee.

Ehkä kaksi euroa kilolta

Hintaa Hahtola ei ole juuri kilille pohjennut, mutta arvelee, että siitä voitaisiin ehkä maksaa reilu 2 euroa kilolta. "Karitsan markkinoita se voisi kyllä vähän syödä."

Yli 15-kiloisesta kilitä tila saisi

lisäksi ensi vuodesta lähtien teuraspalkkiota noin 50 euroa.

Isossakyrössä sijaitseva Hahtola ostaa teuraaksi pääasiassa lampaista ja hevosia ja rahtiteurastaa lisäksi nautoja ja sikoja. Teuraat tulevat yleensä 100–150 kilometrin säteeltä.

Hahtolan ja Lallin Lampaan lisäksi vuohia teurastaa ainakin Sastamalan teurastamo.

"Markkinoita voisi avautua, jos olisi tarjontaa. On väestöryhmiä, joiden mielestä vuohi on parempaa kuin lammas."

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

Vuohenmaidonsaippua tuoksuina naturel, kaura/hunaja sekä omena 7€

Vuohiaiheinen muki 8 €

T-Paidat aikuisten viininpun. M-L-XL 10 €, lasten 92-98-104-116-128 6 €

Lypsykutun ruokinta- ja hoito-opas 13 €

Pronssinen kaulakoru 20 €

Vuohi pehmolelut 6,5 €

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.

Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

Aarno Kotiranta totesi Lillin pehemooseksi silittää.

Vuohista iloa vanhuksille

Vuohien kyläilyt ovat mieluinen osa Hoivakoti Tuulikanteleen asukkaiden elämää. Hoitajat uskovat, että nelijalkaisilla vierailija on suuri merkitys vanhusten arjessa.

Teksti ja kuvat **Sirkku Ylikoski**

Hoivakoti Tuulikanteleessa kuuluu viero määkinää. Lilli-vuohi kipsuttelee päivähuoneeseen yllättäen vanhuksat iloisesti.

Kauhajoella sijaitseva Tuulikannel on 26 paikkainen tehostetun palveluasumisen asumisyksikkö, jossa käy runsaasti kutsuttuja vierailijoita.

”Seurakunnasta käydään pitämässä hartautta ja erilaisia musiikki-, laulu- ja lapsiryhmiä käy esiintymässä. Vuohen lisäksi Halibernitkin vierailevat. Suurin osa ryhmistä tekee vapaaehtoistyötä ja siitä ollaan hyvin kiitollisia”, yksikönjohtaja *Arja Hirvimäki* kertoo. Virkistystoiminnalla on suuri merkitys vanhuksen arkeen, se pirittää ja tuo päivään sisältöä ja mielenvirkeyttä, Hirvimäki kiittelee.

Hyvää mieltä kaikille

Lilli-vuohen kyyditsee vanhuksia tervehtimään sen omistaja, Kitutöyrän tallin emäntä *Mirva Seppä*.

Hän kertoo saavansa itsekin vierailuista paljon hyvää mieltä. Niiden aikana näkee miten positiivisesti eläin vaikuttaa ihmisiin. Seppä on aina innokkaana mukana vuohiin liittyvissä jutuissa.

”Näistä on niin kiva kertoa! Varsinkin

Mirva Seppä ja Lilli-vuohi ovat vanhainkodissa pidettyjä vieraita.

kin vuohenmaito on loistavaa tavaraa soveltuvuutensa vuoksi. Se saattaa sopia joillekin joille ei sovi mikään muu maitovalmiste. Siksikin koitan saada vuohia ihmisten tietoisuuteen, että vuohi säilyy ja nimenomaan suomenvuohi”, Mirva kertoo innostuneesti.

Alkuun iltatorilta

Seppä aloitti vuohien kanssa kyläilyt muutama vuosi sitten Kauhajoen iltatorilta, jossa ihmiset tuntuivat hämmästyvän vuohista. ”Ne ovat hauskoja otuksia, joiden utelias ja sosiaalinen luonne sulattaa sydämet vauvasta vaariin.”

Hän itse otti yhteyttä vanhustentaloon. Siellä tykättiin ideasta kovasti. ”Olen käynyt sittemmin useissa Kauhajoen vanhustentaloissa ja muuallakin vapaaehtoisena. Viime vuonna ajelin Kauhavalle lasten maatalousnäyttelyihinkin, koska sinne ei halukkaita vuohi-ihmisiä ollut lähempänä. Kauhajoen markkinoilla olin kahtena päivänä”, summaa Mirva vierailuja. ”Tokii pieni maksu olisi kiva, koska minulta menee aikaa ja polttoainetta”, hän lisää.

Mirva Sepän vuohivierailuja voi tiedustella numerosta 0400 924 656.

Suomen Lammasyhdistys ja lehden toimitus
kiittävät kuluneesta vuodesta ja
toivottavat jäsenilleen ja
Lammas & vuohi -lehden ystäville

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Lammasyhdistys Facebookissa

**Uusi jäsenetu
suoramyyntitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyyntikarttaan

Tiedustelut: Riikka Miikkulainen
riikka.miikkulainen@proagria.fi, puh. 040 673 4179

Lammas & vuohi

PALVELUKORTTI

- Uusi lehtitilaus 69 €/vuosi
- Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
- Perhejäsenyys ilman lehtitilausta 20 €/vuosi
- Osoitteenmuutos
- Tilauksen peruutus

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

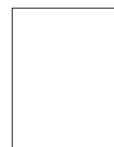
Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi
Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com
Vuohiasiat: Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi
Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti
Ilmoitukset: Riikka Miikkulainen, puh. 040 673 4179, riikka.miikkulainen@proagria.fi

Sähköiset tilaukset:
raili.lindblad@proagria.fi

Mausteiden juhlaa

Kanelia, neilikkaa, kardemummaa... Huumaavan mausteinen tuoksu valtaa kodin, kun uunissa hautuu jouluinen karitsapata. Talvinen herkku valmistuu niin potkista, niskasta kuin lavastakin. Se kypsyy uunissa vaikka lampaiden hoidon aikana.

Niko Hälvä

Jouluinen karitsapata uunijuureksilla 4:lle

Tarvikkeet

- n. 1 kg luullista karitsan lihaa (esim. potkaa/lapaa/niskaa)
- 8 Perunaa
- 4 Porkkanaa
- 2 Sipulia
- Valkosipulin kynsiä
- Lehtikaalia
- Kastikeaineokset alla

Kastike

- 0.5 rkl sinappia
- 1 rkl hunajaa
- 4 dl tomaattimurskaa
- 1 dl punaviiniä
- 3 valkosipulinkynttä
- 0,25 tl kuivattua chiliä
- 0.5 tl kanelia
- 0.5 tl kardemummaa
- 1 tl fenkolinsiemeniä
- 0.25 tl neilikkaa
- 2 tl kuivattua paprikaa
- 1 tl mustapippurirouhetta
- 1 tl kuivattua minttua
- 1 tl kuivattua rosmariinia
- 0,5 tl kuivattua timjamaa
- 0,25 tl inkiväärijauhetta
- 0,5 tl salviaa
- 2 rkl sitruunamehua
- 1 tl suolaa
- 1 rkl oliiviöljyä

Sekoita kastikeaineokset (jos et pidä tulisesta, jätä chili pois).

Pintamausta lihat suolalla ja mustapippurilla. Paista pannulla pinta kiinni. Laita kannelliseen uunipataan ja kaada kastike päälle. Anna hautua 175 asteisessa uunissa noin 2 tuntia.

Lihojen hautuessa pilko perunat ja porkkanat lohkoiksi. Sekoita vadissa ja lisää sekaan rypsiöljyä. Mausta suolalla, mustapippurilla, timjamilla ja salvialla.

Levitä juurekset pellille ja laita uuniin lihojen kanssa uunin yläosaan noin tunniksi.

Leikkaa sipulit ja lehtikaalit ja lisää sekaan kokonaisia valkosipulin kynsiä. Lisää seokseen rypsiöljyä ja mausta suolalla, pippurilla. HUOM! Lisää lehtikaali ja sipulit juureksien sekaan vasta noin 45 minuutin uunissa olon jälkeen.

Viinivinkit jouluiselle lampaalle

Torres Gran Sangre de Toro Reserva 2010
Garnacha, Cariñena, Syrah
Espanja, DO Catalunya
13,50 € (0,75 l), 39,90 € (3,0l)

Täyteläinen, tanniininen, tummakirsikkainen, luumui-
nen, mausteinen, tamminen.

Torres on Espanjan kansainvälisesti tunnetuin vii-
nintuottaja ja Katalonian kansallisylpeys. Torresilla on
viinintuotantoa Katalonian lisäksi myös muualla Espan-
jassa sekä Chilessä ja Yhdysvalloissa Kaliforniassa. Pitkä
historia viininvalmistajana ja lähes koko liiketoiminnan
tuoton investointi takaisin toiminnan kehittämiseen ta-
kaavat korkean ja tasaisen laadun.

Gérard Bertrand Naturalys Cabernet Merlot 2012 (luomu)
Cabernet Sauvignon, Merlot
Ranska, Languedoc-Roussillo
11,50 €

Täyteläinen, tanniininen, tumman marjainen, karpalo-
nen, mausteinen, kevyen salmiakkainen.

Gérard Bertrandin viinitalo on erikoistunut etelä-
ranskalaisten viinien tuottamiseen, ja se on Ranskan
suurin luomuviinien tuottaja. Viinitalo sijaitsee Château
l'Hospitalet'ssa lähellä Narbonnen kaupunkia. Se on
Ranskan ensimmäinen hiilineutraali viinitalo. Viinitalo
omistaa 325 hehtaaria viinitarhoja ja lisäksi sillä on 40
sopimusviljelijää ja 10 yhteistyöosuuskuntaa.

Annastiina Jäppinen
Winestate Oy

Tumma luomuinen

Marsalkka Tumma Luomu
Täysmallaslager
Mikkeli, Saimaan Juomatehdas

Saimaan Juomatehtaan Marsalkka Tumma Luomu
on pähkinänruskea täysmallaslager. Suodattamat-
tomuus tuo olueen samettista pehmeyttä. Täyte-
läinen ja maukkaan maltainen maku syntyvät koti-
maisesta luomuohrasta. Hedelmäiset ja paahduneet
aromit sopivat hyvin liharuuan seuraksi.

Marsalkkaoluet valmistetaan vuosisataisia olut-
perinteitä vaalien kotimaisena käsityönä.

Annoksen päälle voit vielä ripo-
tella tuoreita yrtejä (esim. timjami,
salvia ja rosmariini).

Tarjoile raikkaan salaatin ja puna-
viinin tai tumman oluen kera. Nauti tal-
vesta ja mausteisen ruuan lämmöstä.

Ota WebLammas käyttöösi

*Uusi versio
ilmestynyt!*

*Eläinten hoitotiedot
voi nyt kirjata
WebLampaassa!*

Kuva: iStock

WebLampaalla

- kirjaat eläinten tiedot ja tapahtumat samalla kertaa Eviran lammasrekisteriin ja tuotosseurantaan
- lajittelet ja ryhmittelet eläimiä kätevästi työlistoiksi suodattimilla
- seuraat teuraskaritsoiden kasvua päivälaskurilla ja myyt ne oikeaan aikaan teuraaksi
- näet eläinten sukulaisuudet sukupuuna ja saat ohjelman laskemat sukusiitosasteet käyttöösi eläinvalintoihin
- saat ostoeläinten sukutiedot näkyville EU-tunnuksella ja voit vertailla sukutietoja katraasi eläimiin

**Kokeile
veloituksetta
2 kk**

Lisätiedot ja tilaukset

www.mloy.fi/tilaa

www.mloy.fi/weblammas

puh. 09 8566 5900

Tilaus jatkuu automaattisesti kokeilujakson päättyttyä. Tilaus voidaan päättää kokeilujakson loppuun ilmoittamalla siitä meille.

PRO

Agria

Maatalouden
Laskentakeskus Oy

WebLampaan jalostajan työkalut:

✓ BLUP-indeksit

✓ Tuotosseurannan raportit

✓ Sukutaulut

✓ Sukusiitoslaskenta

www.mloy.fi/weblammas